

ERTAKLAR KARVONI

Jahon xalqlari ertaklari to'plami

ERTAKLAR KARVONI

Jahon xalqlari
ertaklari to'plami

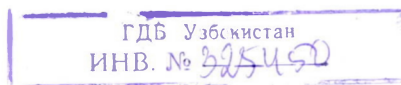
Ertak kitoblarni sevib
o'qimaydigan, tinglamaydigan bola dunyoda
bo'lmasa kerak. Qo'lingizdagi ushbu kitob ham turli
xalqlarning g'aroyib va ajoyib, kutilmagan voqealarga
boy ertaklaridan jamlandi.
«Ertaklar karvoni»ga tashrifingiz muborak bo'lsin,
AZIZ BOLAJONLAR!

82.3 (O)
J39

Ertaklar karvoni. Jahon xalqlari ertaklari to'plami. — T.: Cho'lpon nomidagi
nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2007. - 136 b.

EBK 82.3 (O)

J 0301080000-94 - 2007
360/04/-2007

ISBN 978-9943-05-140-9

© Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2007-y.

Koreys xalq ertagi

GUL O'STIROLMAGAN BOLA

Rassom R. Axmetshina

Qadim zamonda bir mam-
lakatga donishmand, xalq-
parvar qirol hukmronlik
qilgan ekan. Uning yax-
shi kayfiyatini faqat qa-
riligu befarzandlik buzari
ekan, xolos.

Kunlardan bir kuni qirol:
«Mamlakatdagi eng vijdonli
bolani topib, uni o'zimga
o'g'il qilib olsam yaxshi
bo'lardi», deb o'ylabdi.

U hamma bolalarga
gul urug'i ulashishni
buyuribdi-da:

– Kimki shu urug‘dan eng chiroyli gul yetishtirsa, shu mening o‘g‘lim yoki qizim bo‘ladi, – deb e‘lon qilibdi.

Hamma bolalar urug‘ni ekib, ertalab va kechqurun sug‘orishibdi.

Son Ir degan bola ham urug‘ni ekib, rosa parvarish qilibdi. Lekin o‘n kun, o‘n besh kun, bir oy o‘tsa hamki, gultuvakka ekilgan urug‘ qilt etmash.

– Bu qanaqasi bo‘ldi? – hayron bo‘libdi Son Ir va onasidan so‘rabdi:

– Nega men ekkan urug‘ unib chiqmayapti?

Onasi ham shundan tashvishlanib yurgan ekan:

– Tuprog‘ini yangilab ko‘r-chi, – debdi.

Son Ir gultuvakdagi tuproqni almash-tiribdi.

Bu safar ham urug‘ ko‘karmabdi.

Qirol gullarni ko‘radigan kun ham yetib kelibdi.

Bolalar yasanishib-tusanishib, tuvakda o‘zlari o‘stirgan gullarni ko‘tarib yo‘l bo‘yiga chiqibdilar.

Ularning hammasi valiahd shahzoda bo‘lish orzusida ekan.

Xo‘sh, keyin nima bo‘libdi deng? Negadir qirol gullarga qarab, hamma bolalarning oldidan o‘tib ketaveribdi.

Uning chehrasida shodlikning uchquni ham ko‘rinmabdi.

Ittifoqo u bir uyning oldida bo'sh gultuvak ko'tarib yig'lab turgan Son Irni ko'rib qolibdi. Qirol o'sha bolani chaqirib kelishni buyuribdi.

– Nima uchun sen bo'sh tuvak ushlab tursan? – deb so'rabdi u.

Son Ir piq-piq yig'lab, kunlardan bir kuni birovning bog'idan egasiga bildirmasdan olma uzganini, shuning uchun bo'lsa kerak, qancha urinsa ham urug'ni undira olmaganini gapirib beribdi.

Bu gapni
eshitib qirol
Son Irni ko'-
tarib olibdi-da:
— Mana me-
ning pok vij-
donli o'g'lim, —
debdi.

Odamlar orasida
g'ovur-g'uvur bosh-
lanibdi.

— Qirol nima
uchun gultuvagi
bo'sh bolani o'g'il
qilib oldi? —
deb norozilik
bildirishibdi.

Shunda qirol tushuntirib beribdi:
– Ey xaloyiq, men bolalarga ulashgan gul urug‘i
qaynatilgan edi.

Shundan keyingina odamlar qirolning fikriga qo'shilishibdi. Rang-barang gullar ko'tarib turgan bolalarning yuzlari uyalganlaridan qip-qizarib ketibdi. Chunki ularning hammalari boshqa gul urug'i topib ekan ekanlar-da.

Janni Rodari

BESHNING SARGUZASHTLARI

Rassom A. Donets

Kunlardan bir kun

Besh ko'chada orqa-
oldiga qaramay yugu-
rib borarkan:

— Hoy, kim bor, yor-
dam beringlar! — deb
qichqiribdi.

— Senga nima bo'ldi?
Tinchlikmi?

— Orqamdan Oluv bel-
gisi quvib kelayotganini
nahotki ko'rmayapsizlar?
Agar u menga yetib olsa,
shunday musibat yuz
beradiki!..

— Voy, shu ham
musibat bo'ldimi?

Ammo musibat
baribir yuz beribdi!
Oluv belgisi bechora
Beshning orqasidan ke-
libdi-da, yoqasidan bo'g'ib,
o'tkir shamshiri bilan qiy-
malay ketibdi.

Uning shamshirini hamma
odatdagi minus deb o'ylarkan.

Bechora Beshning titi-piti
chiqib ketibdi, agar baxtiga
yonginasidan uzundan-uzun chet el mashinasi o'tib qolmaganida,
undan bir raqami ham qolmas ekan.

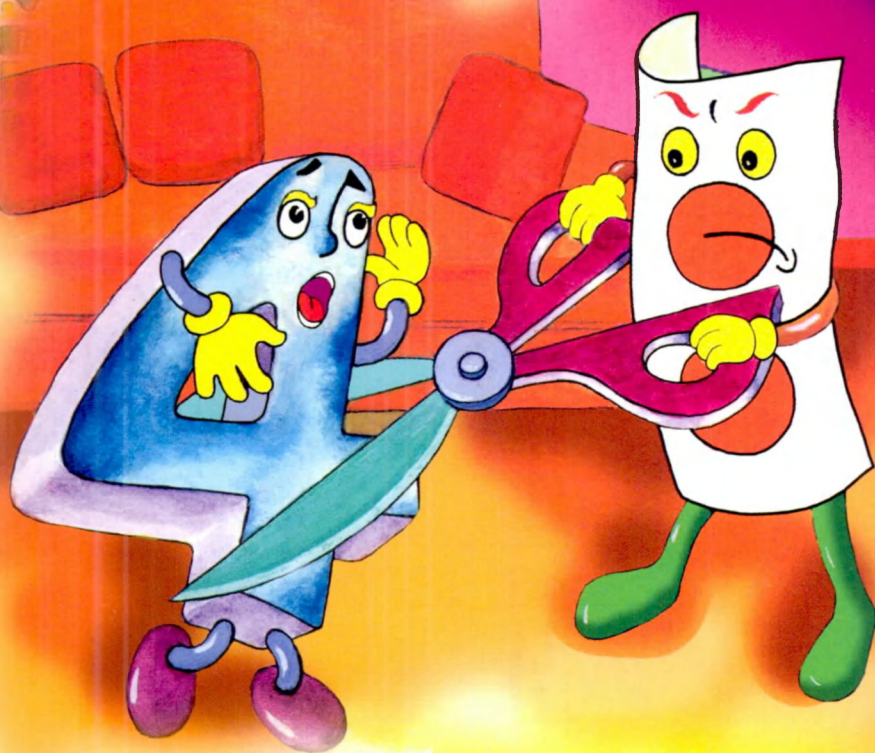
Oluv belgisi, mashinani sal kaltaroq
qilish mumkinmi-yo'qmi deb,
atrofga bir zum alanglab
qarabdi. Besh ziyraklik
qilib, birinchi uchragan
uyga lip etib kiribdi-yu,
yashirinib olibdi.

Biroq u endi Besh
emas, to'rt bo'lib qolgan
ekan, buning ustiga
burni pachoq bo'libdi.

To'rt tinka-madori qurib
qimirlashga holi kelmay,
miq etmay o'tirgan ekan,
birdan xuddi mehr-shaf-
qatning o'zi gapirayot-
ganday yoqimli, mayin,
dardli bir ovozni eshitib
qolibdi.

— Bechora! Seni
kim bunchalik sava-
ladi? Nima, og'ayni-
laring bilan urishib
qoldingmi?

O, bechora To'rt, uning
qarshisida shaxsan Bo'lish
belgisi turar edi.

— Salom, yaxshimisiz,
— deb chiyillabdi To'rt
va sekin yakkakift
bo'lib eshik tomon
yuribdi.

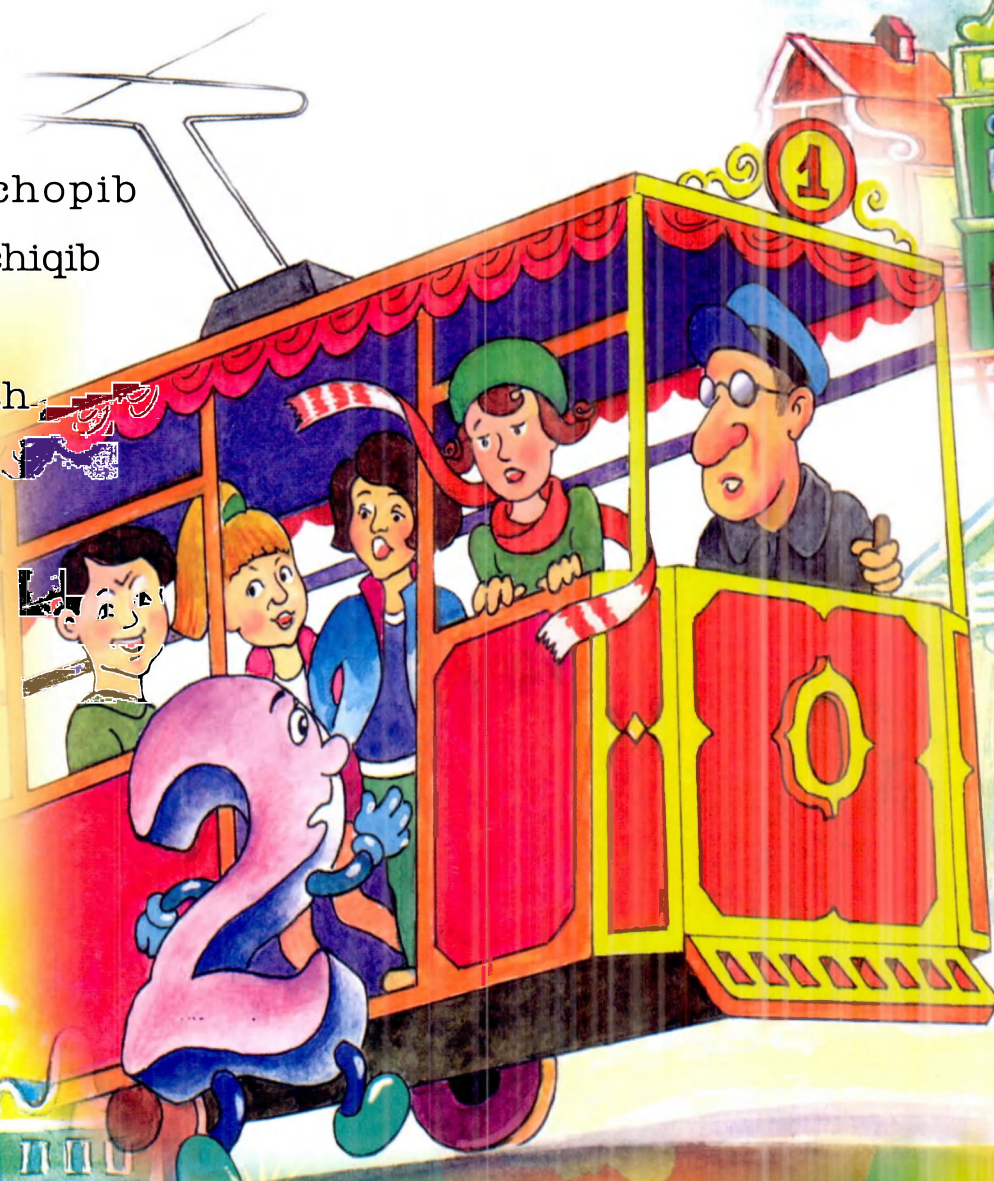

Biroq Bo'lish belgisi undan ham epchil ekan. U o'zining dahshatli qaychisi bilan bechorani shartta ikkiga bo'lib tashlabdi. To'rt g'oyib bo'lib, uning o'rnida ikkita ikki qolibdi. Bo'lish belgisi Ikkinining bittasini cho'ntagiga solib olibdi, ikkinchisi payt poylab qochib qolibdi.

U ko'chadan chopib o'tibdi-da, tramvayga chiqib olibdi.

— Bir vaqtlar Besh edim, — debdi u yig'lab-siqtab, — mana endi shu ko'yga tushib qoldim!

Ikki! Tramvayda ketayotgan hamma o'quvchilar o'rinlaridan sapchib turishibdi-da, undan o'zlarini olib qochib, oldinga o'tib olishibdi. Chunki hech kim ikki bilan muomala qilishni istamas ekan.

Keksa konduktor ko'zoynagi ustidan o'quvchilarga qarabdi, keyin Ikkiga bir o'qrayibdi-da, jahl bilan to'ng'illabdi:

— Tramvayga hamma ham chiqaverar ekan-da! Bu yoqimsiz piyoda ketsayam bo'lardi.

— Axir, men aybdor emasman-ku! — deb qichqiribdi sobiq Besh yig'lashiga sal qolib.

ГДБ Узбекистан
ИНВ. № 925450

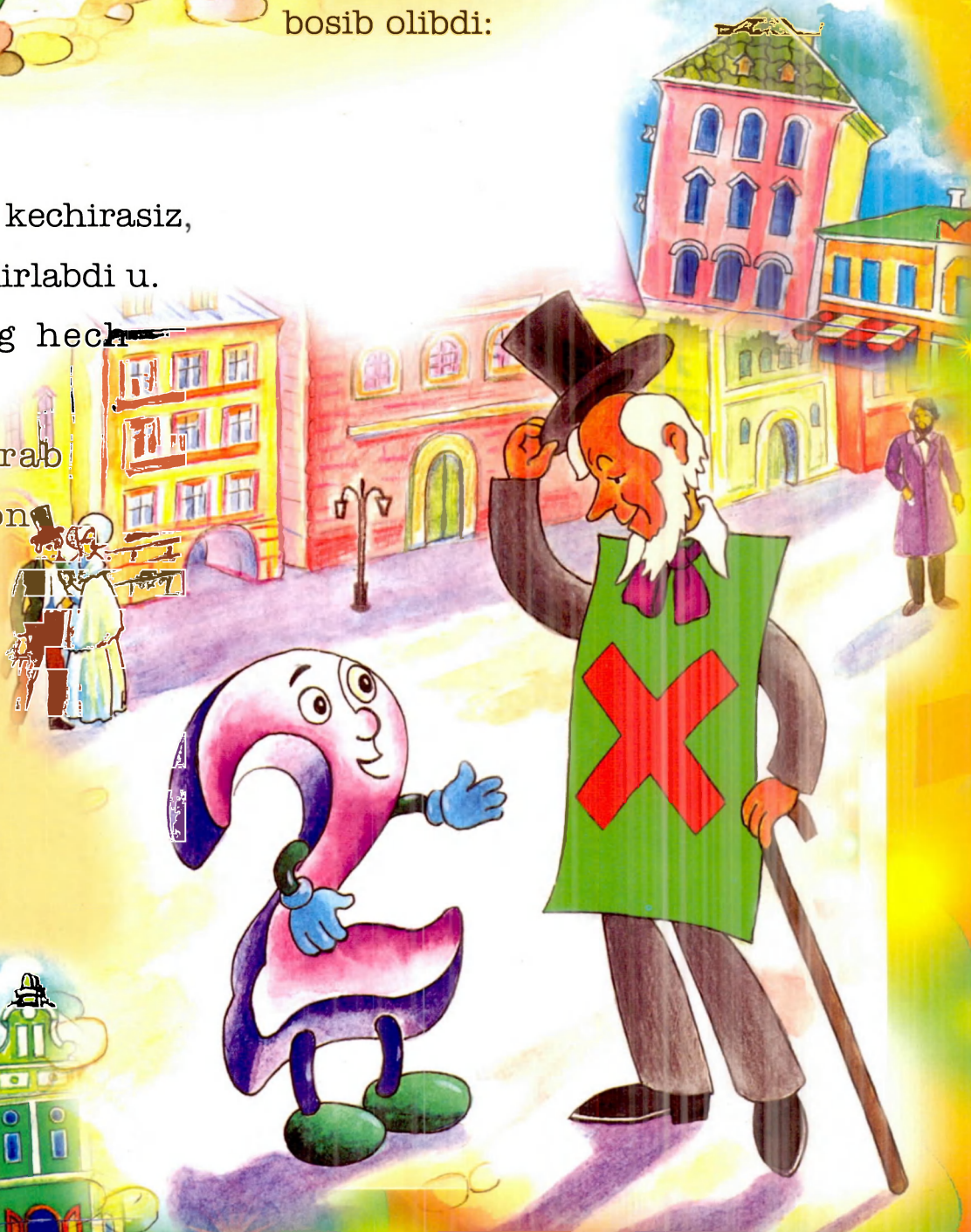
— Ha, tushunarli! Bunga ob-
havo aybdor bo'lsa kerak-a? —
debdi konduktor piching ara-
lash. — Ha, bu xil baho-
nalarni ko'p eshitganmiz.

Ikki loladay qizarib ke-
tibdi, xijolatdan birinchi
bekatdayoq tramvaydan sak-
rab tushib qolibdi. Shu payt
(ish yurishmasa shunaqa
bo'ladi) u kimningdir oyog'ini
bosib olibdi:

— Voy! Kechirasiz, kechirasiz,
uzr, sinyor! — deb bidirlabdi u.

Lekin sinyorning hech
ham jahli chiqmabdi.

U hatto kulimsirab
qo'yibdi! Ikki hayron
bo'lganidan ko'zla-
rini katta ochib,
sinyorga tikilib
qolibdi. Ana xo-
los! Bu axir Ko'-
paytirish belgisi-
ku! Keksa, xushfe'l
Ko'paytirish belgisi.

Dunyoda bundan ochiqko'ngil, rahmdil boshqa belgi topilmasa kerak. U birovning musibatiga, dard-alamiga sira-sira chidayolmaydi.

Ikki bir og'iz gapirmasdanoq, Ko'paytirish belgisi uni shartta uchga ko'paytirib qo'yibdi. Shu zahoti shunchaki oddiy Besh emas, plus Besh hosil bo'libdi.

Chunki o'qutivchilar o'quvchilarning zo'r bilimiga olti qo'yimoqchi bo'lganlarida o'rniga Plus Besh qo'yisharkan.

— Yashasin! — deb qichqirib yuboribdi baxtiyor Plus Besh. — Endi meni albatta hamma yaxshi ko'radi, sinfdan-sinfga o'tib yuraman. Axir Plus Beshman-a!

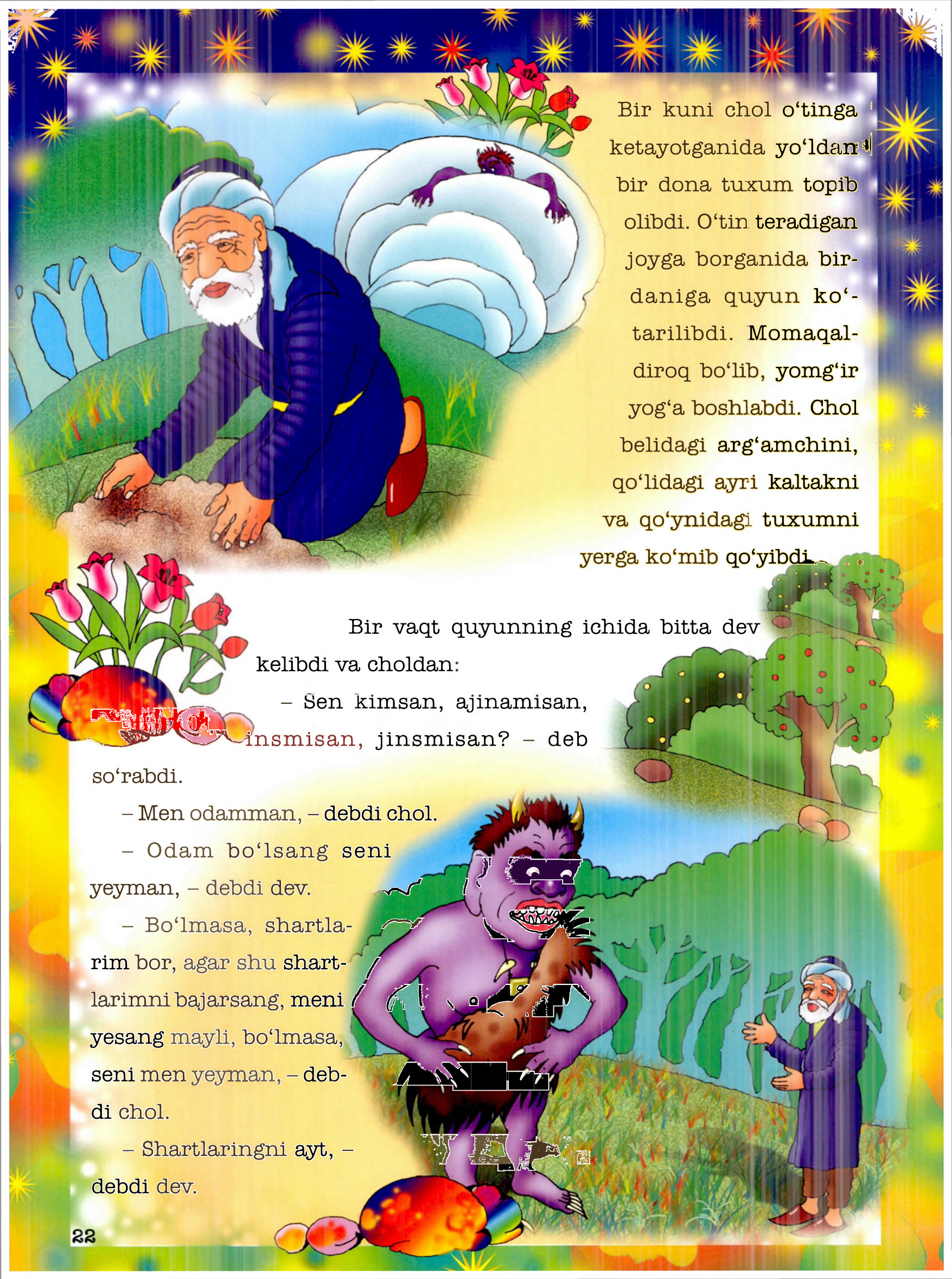
O'zbek xalq
ertagi

CHOL BILAN DEV

Rassom N. Kryuchenko

Qadim zamonda bir chol bilan kampir bor ekan, ularning farzandi yo'q ekan. Chol o'tin terib sotib, ti-rikchilik qilar ekan. Har kuni o'tinga ke-tayotganida kampir unga qatirma qilib berar ekan.

Chol qatirmanini qo'yib, o'tin tergani ketsa, unga o'rgangan bir tulki kelib har kuni cholning qatirmasini yeb qo'yar ekan.

Bir kuni chol o'tinga ketayotganida yo'ldan bir dona tuxum topib olibdi. O'tin teradigan joyga borganida birdaniga quyun ko'tarilibdi. Momaqal-diroq bo'lib, yomg'ir yog'a boshlabdi. Chol belidagi arg'amchini, qo'lidagi ayri kaltakni va qo'ynidagi tuxumni yerga ko'mib qo'yibdi.

Bir vaqt quyunning ichida bitta dev kelibdi va choldan:

– Sen kimsan, ajinamisan, insmisan, jinsmisan? – deb so'rabdi.

– Men odamman, – debdi chol.

– Odam bo'lsang seni yeyman, – debdi dev.

– Bo'lmasa, shartlarim bor, agar shu shartlarimni bajarsang, meni yesang mayli, bo'lmasa, seni men yeyman, – debdi chol.

– Shartlaringni ayt, – debdi dev.

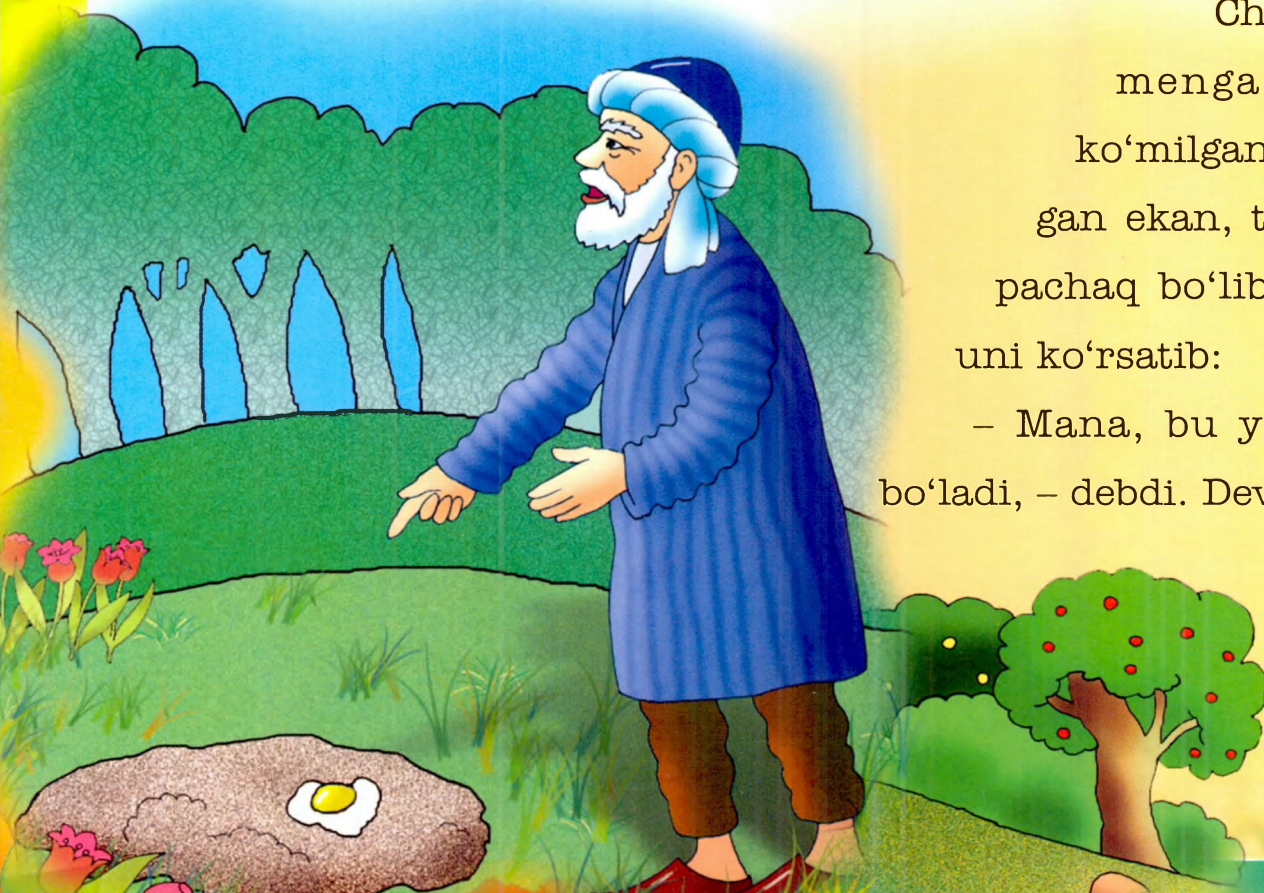
– Birinchidan, yerning miyasini yorib, qatig‘ini chiqarasan; ikkinchidan, yerning qovurg‘asini sindirasan; uchinchidan, yerning ichagini sug‘urib olasana.

Dev, bu shartlarni bajarish oson, deb yerni rosa tepibdi, lekin yerga hech nima bo‘lmabdi.

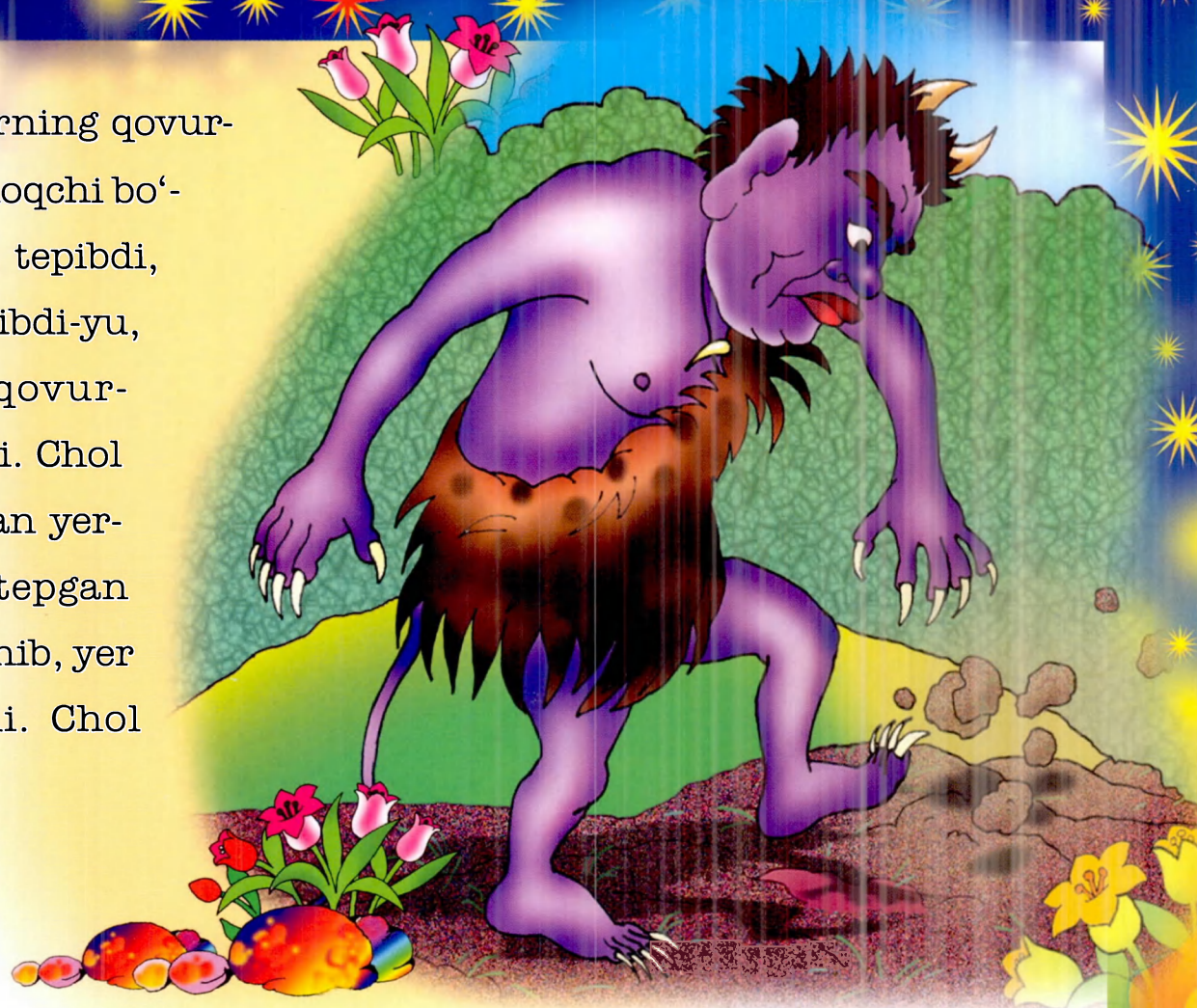

Chol endi navbat menga, deb tuxum ko‘milgan yerni bir tepgan ekan, tuxum pachaqpachaq bo‘lib ketibdi. Chol uni ko‘rsatib:

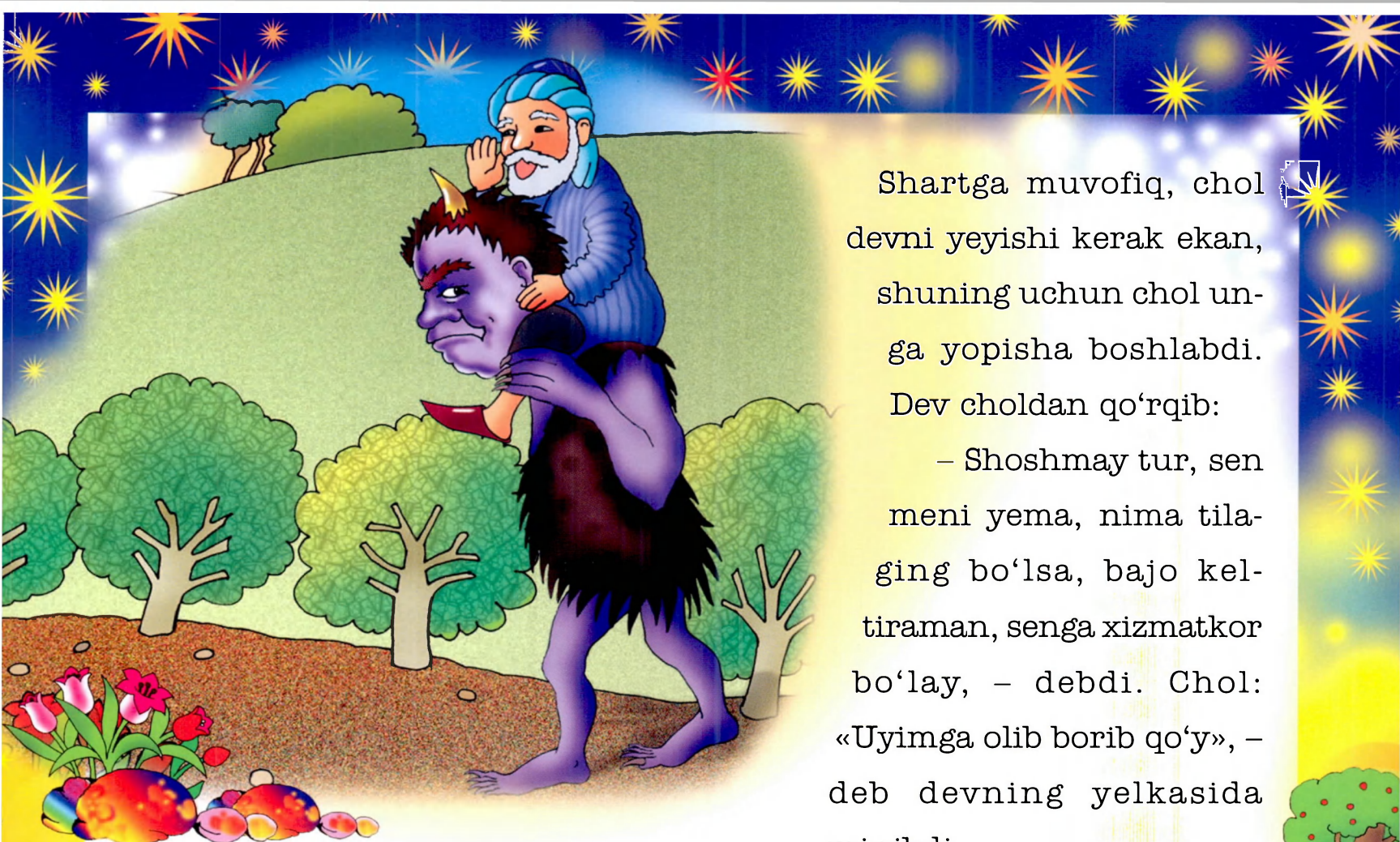
– Mana, bu yerning qatig‘i bo‘ladi, – debdi. Dev tan beribdi.

Dev endi yerning qovur-
g'asini sindirmoqchi bo'-
lib, yerni rosa tepibdi,
yer larzaga kelibdi-yu,
lekin uning qovur-
g'asi chiqmabdi. Chol
kaltak ko'milgan yer-
ga borib, bir tepgan
ekan, kaltak sinib, yer
ustiga chiqibdi. Chol
uni ko'rsatib:

– Mana bu yerning singan qovurg'asi bo'ladi, – debdi.
Dev bunga ham tan beribdi. Dev, endi yerning
ichagini chiqaraman, deb yerni yana besh-olti
marta tepib, larzaga keltirsa ham, yerga
hech narsa bo'lmabdi. Navbat cholga
kelibdi. U arg'amchi ko'milgan joyga bo-
rib, bir tepgan ekan, yerdan arg'amchi
chuvalanib chiqibdi, dev bunga ham
tan beribdi.

Shartga muvofiq, chol devni yeyishi kerak ekan, shuning uchun chol unga yopisha boshlabdi. Dev choldan qoʻrqib:

– Shoshmay tur, sen meni yema, nima tilaging boʻlsa, bajo keltiraman, senga xizmatkor boʻlay, – debdi. Chol: «Uyimga olib borib qoʻy», – deb devning yelkasida minibdi.

Uyiga yetay deganda kampiriga:

– Qozonga oq dev bilan qora devning kallasini solib shoʻrva qil, uyga mehmon kelyapti, – deb qichqiribdi. Bu gapni eshitib dev cholni ustidan yiqitib, orqasiga qaramay qocha boshlabdi. Dev choldan qoʻrqib qochib ketayotlsa, cholning qatirmasini har kuni yeb yurgan tulki uning oldidan chiqib qolibdi va undan:

– Ha, nega qochayapsan? –
deb so‘rabdi.

– Mana bu yerda bir
chol bor ekan, u dev-
larni so‘yib yer ekan,
bugun meni ham ku-
rashda yengib, o‘ziga
bo‘ysundirdi. Uyiga
borsam, kampiri qo-
zonda oq dev bilan qora
devning kallasini solib
sho‘rva qilayotgan ekan, shuni

ko‘rib qochib ketayotirman, – debdi dev.

– Ey, shu choldan qo‘rqdingmi?
Men har kuni bu cholni aldab,
qatirmasini yeb yuraman. Yur,
hozir men seni o‘zim boshlab
boraman, – debdi. Dev qo‘r-
qib cholning uyiga qarab
yurmagan ekan, tulki uni
dumiga bog‘lab, boshlab
ketibdi.

Uzoqdan ularning
kelayotganini ko‘r-
gan chol kampi-
riga baqiribdi:

– Ey, kampir, bitta dev edi, tulkijon yana bittasini yetaklab kelyapti, senga xudo berdi!

Dev cholning bu gapini eshitib, tulki meni aldab cholga tutib bermoqchi ekan, deb tulkini sudrab orqasiga qarab qochibdi.

Devning tez yugurganidan tulkinining etlari yo'lda
parcha-parcha bo'lib ketibdi.

Shunday qilib, chol ayyor tulkidan va devdan qutulib,
murod-maqsadiga yetibdi.

Bir sehrgar bo'lgan ekan. Uning qo'lidan hamma ish kelar ekan. Istasa, taptaqir cho'l o'rnida dengiz yarata olar ekan. Yalang joyda qasr paydo qilish ham uning uchun arzimagan yumush ekan. Ammo bu ishlardan sehrgarning ko'ngli sira to'lmas ekan.

Kunlarning birida u odamlarning baxt haqidagi fikrlarini bilmoqchi bo'libdi. Axir ular sehrgarlikdan bexabar bo'lsalar ham baxtli yashashar ekanlarda! Sehrgar yo'lida yelkasiga og'ir qop ortmoqlagan o'tkinchini uchratib qolibdi.

— Zildaymi?

— so‘rabdi sehr-
gar.

— Zilday bo‘lganda-
chi! — debdi yo‘lovchi.

— Istasang, yukingni
yengillatib beraman. Ter
ham to‘kmaysan, ma-
shaqqat ham chekmay-
san, yumushing osongina
amalga oshadi, — debdi
sehrgar.

— Yo‘q, menga bunaqa ko‘makning
keragi yo‘q, — debdi yuk ko‘targan
yo‘lovchi.

Sehrgar yo‘lovchining javobidan
hayron bo‘libdi:

— Axir, qop judayam og‘ir
deyapsan-ku!

— Shunday bo‘lmasa
bo‘lmaydi! — debdi
yo‘lovchi. — Hamma
narsa osongina bi-
taversa, nimadan
sevinib, nima-
dan xursand
bo‘laman?

— Gaping rost, —
debdi sehrgar. —
Mana, mening qo'-
limdan hamma ish
keladi, ammo sira
quvona olmayman.

— Uy ham qura
olasanmi? — so'rabdi
yo'lovchi ishonqiramay.

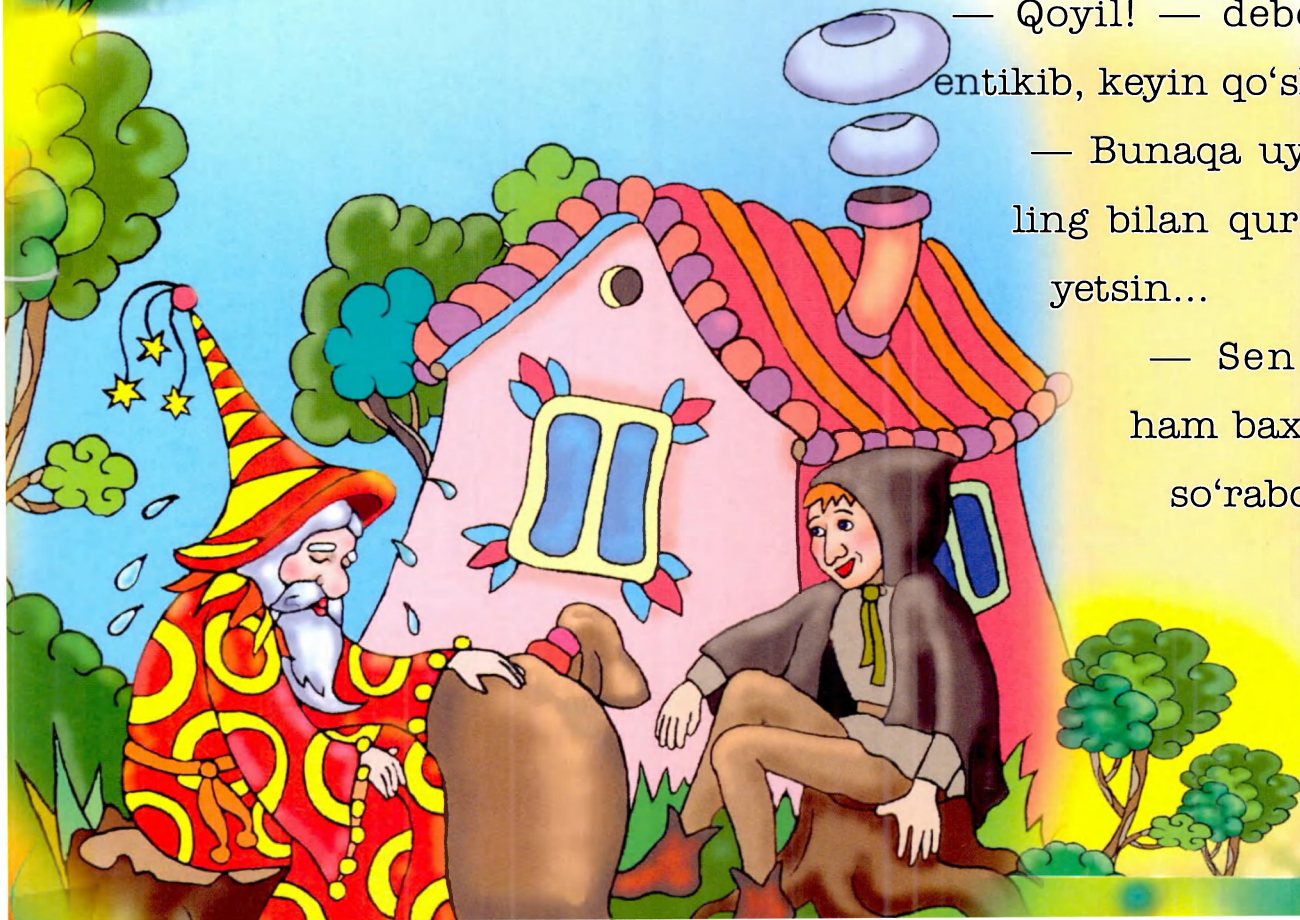

Sehrgar javob berish o'rniga qo'lini
yengilgina silkitibdi, shu onda ularning
oyonida mo'risidan pag'a-pag'a tutun
burqsib turgan uy paydo bo'libdi.

— Qoyil! — debdi yo'lovchi
entikib, keyin qo'shib qo'yibdi:

— Bunaqa uyni... o'z qo'-
ling bilan qurganingga ne
yetsin...

— Sen haqiqatan
ham baxtlimisan? —
so'rabdi sehrgar.

— Qopni manzilga
olib borsam, mendan baxtli
odam bo'lmaydi,— javob be-
ribdi yo'lovchi.

— Uni manzilga men
eltisha qolay bo'lma-
sa, — debdi sehrGAR va qopni yelkasiga ortmoqlab olibdi.
Manzil olis ekan. Ular ketaveribdilar, ketaveribdilar.
— Hali uzoqmi? — so'rabdi terga bota boshlagan
sehrGAR.

— Uzoq, — javob beribdi qop egasi.
— Dam olsakmikan? — so'rabdi
sehrGAR hansirab.

— Yaxshisi, yo‘ldan qolmaganimiz ma’qul, — debdi unga javoban yo‘lovchi. — Yo‘qsa, quvonchimiz tez tarqab ketadi.

Hayotida aqalli bir marta bo‘lsin, rostakamiga quvonmoqchi bo‘lgan sehr-gar yukni yerga qo‘ymay yana yo‘l yurishda davom etibdi.

Ular nihoyat manzilga yetib kelibdilar.

— Keldik, — debdi yo‘lovchi sehr-garga.

Sehrgar qopni yelka-sidan tushiribdi, u ho-rib-charchagan bo‘lsa ham, yuzida tabas-sum o‘ynab, yerga yotib olibdi.

— Ha! — debdi sehrGAR peshanasidagi
marjon-marjon terlarini artar ekan. — Baxt
nimaligini angladim, buning uchun senga
katta rahmat, birodar.

— Beminnat yordaming uchun senga ham
tashakkur! — debdi yo'lovchi.

Sehrgar o'sha
kundan boshlab jo-
du ishlarini butunlay
yig'ishtiribdi. O'z qo'li,
o'z mehnati bilan uy qura
boshlabdi.

Quyosh chiqmasdan
burun bog'ga yo'l ola-
digan, dalalarga suv
taraydigan bo'libdi.

U ishlarmishu qo'-
shiq aytarmish,
qo'shiq aytar-
mishu ishlar
emish. Zeri-
karli kunlar
quvonchlarga
to'lib o'tadigan
bo'libdi.

Bolajonlar!

Yo'lda qo'shiq aytib, mehnat qilayotgan odamni mabodo
uchratib qolsangiz, albatta so'rashib, jilmayib qo'ying.
Zero, hamma yumushni bajarish qo'lidan keladigan
sehrgar o'sha odam bo'lsa ajabmas...

Tamom!

Chex xalq
ertagi

GONZIK OLIB KELGAN DORI

Rassom N. Kryuchenko

Bir ayolning
ikki o'g'li bor
ekan.

Birining oti Tonik,
ikkinchisiniki Gonzik
ekan.

Gonzik u ayolga o'gay ekan.
Shu sababli yumush
buyuraverib uni bir zum
ham tinch qo'ymas
ekan. Tantiq Tonik
bo'lsa, qo'lini sovuq
suvga ham ur-
mas ekan.

Kunlardan bir
kuni Tonikni ona-
si o'rmonga o'tin
olib kelishga yubor-
moqchi bo'libdi.

— Borolmayman, ka-
salman, — debdi Tonik
yolg'ondakam inqillab.

Uning bu gapidan vahimaga
tushgan onasi Gonzikni dar-
hol yoniga chaqirib:

— Tezda dorixonaga
borib, Tonikka dori olib
kel! — deb buyuribdi.

Akasining ayyorlik qi-
layotganini bilsa-da, Gonzik
indamay yo'lga tushibdi.

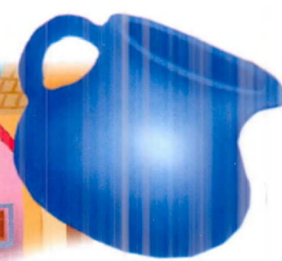
— Yugur, chop! —
baqiribdi o'gay ona
sabri chidamay.

Gonzik yugura
boshlabdi.

U shamolday yelib, o'zini
to'xtata olmay qolibdi va do-
rixonaga otilib kirib, dori
solingan shishachalarning
ustiga yiqilib tushibdi. Buni
ko'rgan dorixonachining
fig'oni falakka chiqibdi.

Gonzik bo'lsa, tili bazo'r
aylanib, betoblanib qolgan
akasiga shoshilinch dori zarur
bo'lganligini aytibdi.

— Hali dori kerak degin-
a? — debdi hamon g‘azabini
bosolmagan dorixonachi
uning yoqasidan bo‘g‘ib,
so‘ngra burchakdagi
tayoqcha bilan uning
yelkasiga boplab
ikki marta tushi-
ribdi. Keyin:

— Ma, ol do-
ringni, ma, ol
doringni! — deya
bo‘g‘a boshlabdi.
Gonzik uning qo‘-
lidan zo‘rg‘a qochib
qutilibdi.

— Dori qani?
Tezroq ber, —
debdi o'gay ona
Gonzikni ko'rishi
bilan.

— Bu doridan To-
nikning ahvoli bat-
tar og'irlashib
qolmasa edi deb
qo'rqaman, —
d e b d i
Gonzik.

— Ko'p val-
dirayverma, —
qichqiribdi o'gay
ona, — qani, tezroq
dorini ber!

Gonzik qo'liga tayoqcha
olibdi-da, Tonikning yel-
kasiga ikki marta boplab
tushirib:

— Ma, ol doringni,
ma, ol doringni! —
debdi.

Tonik karavotdan ustiga qaynoq suv
to'kilib ketgandek sapchib turib, tashqariga
qochibdi.

Shunda Gonzik onasiga qarab:

— Mana, ko'rdingizmi, oyijon, men olib kelgan dori
yaxshi ta'sir qilib, Tonik sog'ayib ketdi, – degan ekan.

Tamom!

Hind xalq
ertagi

YO'LBARS VA SICHQON

Rassom Y. Mirzayeva

Bir kuni o'rmon
chekkasida yo'lbars
oyoqlarini cho'zib,
maza qilib uxlab
yotgan ekan.

Shu atrofda o'ynab yurgan sichqon bilmasdan uning ustidan yugurib o'tibdi. Sichqon sichqon-da, bo'lmasa yo'l-barsdek jonzotning ustidan ham yuguradimi?

Uyg'onib ketgan yo'l-bars sichqonni ushlab olib, ezib tashlamoqchi bo'libdi. Mitti sichqon o'takasi yorilib, yig'lagancha undan shafqat so'rabdi:

– Pushti-panohim, mendek bir ahmoqni o‘ldirganingizdan ne naf, balki bir kuningizga yararman, tirik bo‘lsam, albatta, yaxshiligingizni qaytaraman.

Yo‘lbars
xoxolab kulib
yuboribdi va:

– Men dunyodagi eng kuchli hayvonman. Sen, sichqoncha, gugurcho‘pini ham sindirolmaysan.

Gapingni eshitish-
ning o'zi kulgili. Yo men
bilan hazillashyapsan-
mi? Lekin menga yoqib
qolding. Mayli, sen
aytgancha bo'la qol-
sin, xohlagan to-
moningga ke-
taver, – debdi.

Xavfdan qutqil-
gan sichqon: «Qanday
yaxshi, endi yo'lbars
bilan do'stmiz», deb o'y-
labdi va sevinganicha
yo'liga ravona bo'libdi.

Kunlardan bir kuni yo'lbars be-xosdan ovchilar-ning to'riga tushib qolibdi. Harchand urinmasin, to'rdan chiqishning ilojini topolmabdi.

Yo'lbars g'azablanganidan bo'kirib yuboribdi. O'rmonning narigi chekkasida yurgan sichqon uning ovo-zidan darrov tanibdi va bir zumda shu yerda hozir bo'libdi.

Yo'lbars sich-
qonga umidvor
termilib:

– Do'stim, bir ilo-
jini qil, meni bu balo-
dan qutqar, – deb
yolvoribdi.

Sichqon nihoyatda
sevinib ketibdi, chunki
yaxshilikka yaxshilik
bilan javob qayta-
rishni u doimo or-
zu qilar ekan-da.

– Hozir, hoziroq to‘g‘rilayman, – debdi u va to‘rni kemirishga tushibdi. Yo‘lbars ozod bo‘libdi.

– Rahmat, do‘stim, – debdi sichqonga yo‘lbars.

Shunaqa, ba'zida
eng kuchlilar ham
ojizlarga ta'zim
qilishga majbur
bo'ladilar.

Dunyoda shunday
jonzoqlar borki,
hech narsaga
kuchlari yetmasa ham,
eng botirlarni
falokatdan
qutqarishga
qodir bo'ladilar.

Tamom!

Afrika xalq
ertagi

KIT BILAN FILNI YENGGAN QUYON

Rassom Yu. Gabzalilov

Kunlardan bir kuni quyonvoy dengiz sohiliga jo'nabdi. U suv ko'katlarini hidlab, ularning yam-yashil, mayin yaproqlarini yeya boshlabdi. To'satdan nariroqda gaplashib o'tirgan kit bilan filni ko'rib qolibdi. Quyon katta bir xarsangtoshning orqasiga berkinibdi-da, ularning gaplariga quloq sola boshlabdi.

— Do'stim fil, — debdi viqor bilan kit, — sen quruqlikdagi hayvonlarning ichida eng yirigi va eng kuchlisisan. Shunday ekan, nega endi ikkalamiz birlashib, ham yer yuzidagi, ham dengizdagi jamiki maxluqlar ustidan hukmronlik qilmaymiz? Ana o'shar. Na biron kimsa bizga na hujum qila olardi va na biron hukmni rad eta olardi.

Filga kitning gapi juda ma'qul tushibdi. Fil o'zi-ning qudratli hukmron ekanligini va uning amriga jamiki hayvonlar itoat etishini ko'z oldiga keltiribdi.

— Bu juda ajoyib fikr. Mayli, shunday bo'la qolsin, — debdi u.

Fil bilan kit o'z yo'llariga ketibdilar, quyon esa yolg'iz qolib o'ylay boshlabdi: «Bu ikkovi o'z kuchini ishga solib, barcha maxluqlar ustidan hukmron bo'lmoqchi. Bunga yo'l qo'yib bo'lmaydi.

Men hali ularga o'zlari maqtanganchalik zo'r emasliklarini ko'rsatib qo'yaman. Biz quyonlar ikki dunyoda ham ularga bo'yin egmaymiz».

Quyon xayolga botganicha o'rmonga qaytib ketibdi. U ikki zo'ravonning niyatini qanday qilib chippakka chiqarishning chorasini o'ylab topibdi. Quyon do'stlarini bir yerga to'plab, eshitgan gaplarini bir-bir aytib beribdi-da, ulardan yordam so'rab:

— Menga uzun va pishiq bir arqon topib beringlar, ana o'shanda nima qilishimni ko'rasizlar, — debdi.

Quyondlar arqon eshishga tushib ketibdilar.

Quyovvoy kitning yoniga boribdi-da, kamtarlik bilan:

— Ey, hukmdor, dengiz maxluqlari ichida eng qudratlisi va eng kuchlisi! Zaifu notavon bir maxluqqa yordam bermaysanmi? — debdi.

— Qani gapir, kichkintoy va zaif jonivor, — debdi kit o'zini mag'rur tutib.

— Sigirim loyga botib qoldi, uni sira chiqarolmayapman. Axir o'zing ko'rib turibsan, men juda kichkinaman va buning ustiga-ustak, juda zaifman.

Shu arqonni sening baquvvat dumingga bog'lasam qanday bo'larkin? — debdi quyon.

Kit biroz o'ylagach:

— Mayli, bog'layqol, — debdi.

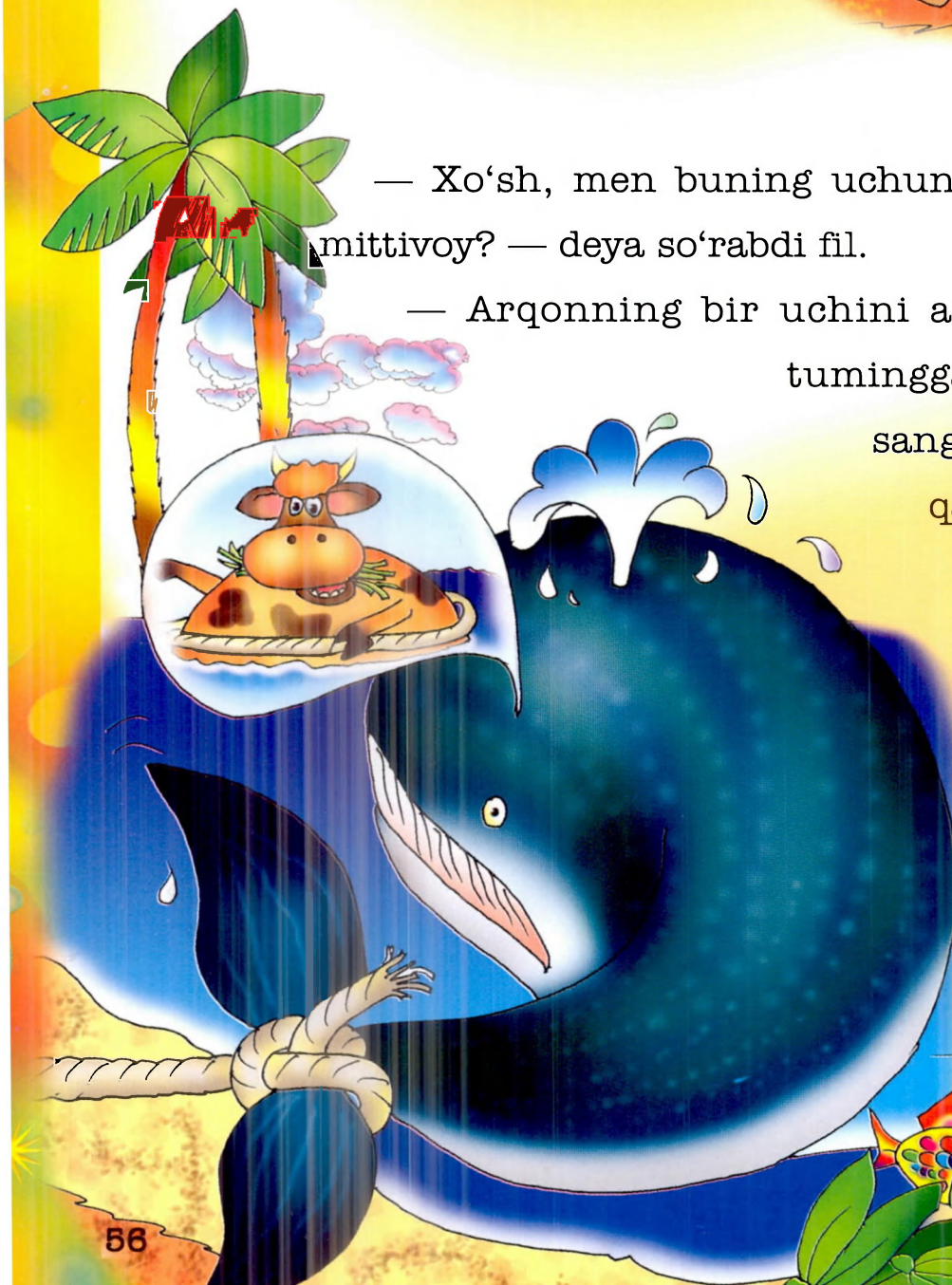
Quyov arqonning bir uchini kitning dumiga bog'lab:

— Endi, muhtaram hojam, men borib arqonning ikkinchi uchini sigirning bo'yniga bog'layman. Sur-nayimning tovushini eshitding deguncha, bor kuching bilan tortasan, — debdi.

Shundan keyin quyonvoy
filning oldiga boribdi-da, bosh
egib ta'zim qilibdi, sigir to'g'-
risida so'zlab, undan najot
so'rabdi:

— Balki sen shafqat etib,
oldingda bosh egib turgan
mendek zaifu notavonga sigi-
rimni qutqarishda yordam be-
rarsan, — debdi.

— Xo'sh, men buning uchun nima qilishim kerak,
mittivoy? — deya so'rabdi fil.

— Arqonning bir uchini ana shu baquvvat xar-
tumingga bog'lashga ijozat ber-
sang. Sigirni botqoqlikdan chi-
qarish uchun bir marta tort-
sang kifoya, — debdi quyon.

Fil surnayning ovozini
eshitishi bilan arqonni
tortishga ko'nibdi.

Quyon chopganicha
borib, hammani yig'ibdi-
da, kit bilan filning orali-
g'idagi masofaning qoq
o'rtasiga chiqib, surnay
chalibdi.

Shunda quyon
va uning sherik-
lari ajoyib voqea-
ning guvohi bo'-
lishibdi. Arqonni
fil bir tomonga, kit
esa ikkinchi tomonga
tortibdi.

— Namuncha og'ir bo'lmasa bu sigir. Bamisoli daraxtni ildiz-
pildizi bilan qo'porayotganga o'xshayman-a, — deya to'ng'illabdi fil.

U belini bir xurmo daraxtiga
tirab, hayqirib, bor kuchi bilan
arqonni tortibdi. Kit esa
buni sezib:

«Bu harom o'lgur si-
gir yerning qa'riga kir-
moqchiga o'xshaydi.
Mendan osonlikcha
qutulib bo'пти», — deb
o'ylabdi.

U suvning tagiga
yanada chuqurroq tushib,
arqonni torta boshlabdi.

Ikkovi ham jon-jahdi bilan arqonni o'z tomonlariga qarab tortishibdi, quyonlar esa ularning xunobi oshib, nafasi og'ziga tiqilayotganini ko'rib rosa kulishibdi.

Nihoyat, fil arqonni xartumiga bir necha marta aylantirib o'rabdi-da, bor kuchi bilan tortib, kitni suvdan chiqaribdi.

Shunda kit yana kuchini to'plab turib, dengizning eng chuqur yeriga sho'ng'ib ketibdi.

Bu voqea ko'p marta takrorlanibdi va borgan sari bu kuchanishlar jiddiy tus ola beribdi.

Oxiri ikkovlari ham qirg'oqqa chiqib qolib, bir-birlari bilan to'qnashibdilar. Ular o'z ko'zlariga ishonmay, bir-birlariga angrayib qolishibdi.

— Meni zo'r berib tortayotgan senmiding? — deya na'ra tortibdi fil. Kit esa ajablanganidan baqirib:

— Hali sen mendan kuchliroqman deb o'ylayapsanmi? Shoshmay tur, sendan ko'ra kuchliroqlar ham borligini ko'rsatib qo'yaman, — debdi. Ikkovining ham g'azabi qaynab, qaytadan arqonni torta boshlashibdi.

Arqon “chars” etib uzilib ketibdi.

Kit xuddi tepalikdan suvga qulagan xarsangtoshdek dengizga ag‘darilib tushibdi, fil esa bamisoli tepib yuborilgan to‘pday dumalab ketibdi. Shunday qilib, ular sharmandayi-sharmisor bo‘lganlaridan uyalishib, achchiqlanib ajralishibdi. Ular o‘shandan beri bir-birlari bilan uchrashmas ekanlar. Quyonlar esa barcha maxluqlar ustidan hukmronlik qilmoqchi bo‘lgan bu ikki zo‘ravonning mag‘lubiyatga uchrab, mulzam bo‘lganlarini ko‘rib, rosa mazza qilishibdi.

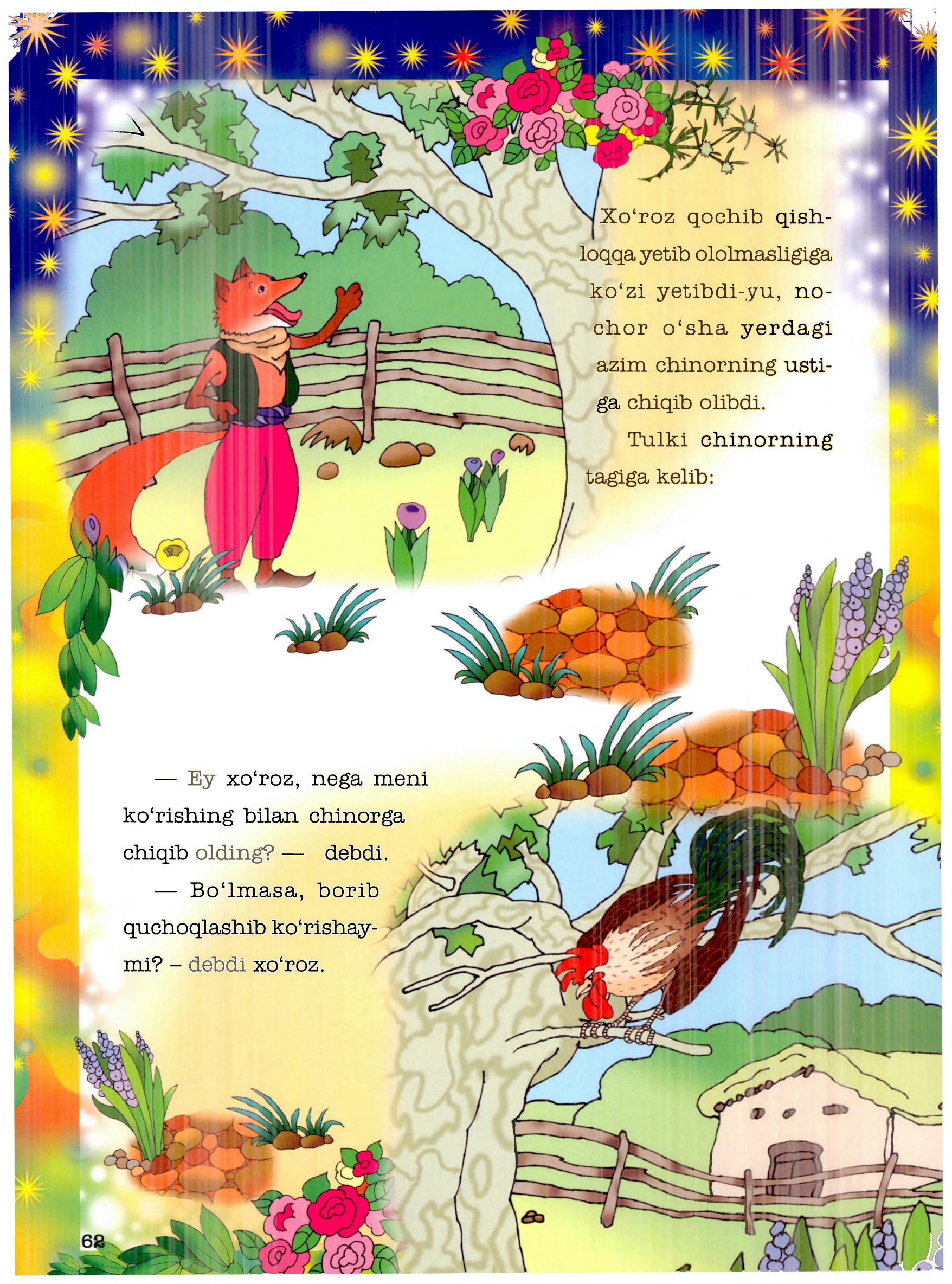
Eron xalq
ertagi

TULKI VA XO'ROZ

Rassom N.Kryuchenko

Bir bor ekan, bir yo'q ekan,
bir zamonda ko'pni ko'rgan
bir xo'roz bo'lgan ekan. U
bir necha bor tulkining
changaliga tushgan bo'lsa
ham, har gal bir hiyla topib
qutulib ketar ekan.

Bir kuni xo'roz qish-
loqdan tashqariga chiqib,
don terib yeb yurgan ekan,
uzoqda biqinib kelayotgan
bir tulkini ko'rib qolibdi.

A colorful illustration of a fox with a long orange tail, wearing a green vest and pink pants, standing in a field. The fox is looking towards a large tree on the right. The tree has green leaves and a branch with pink and yellow flowers. In the background, there is a wooden fence and a blue sky with yellow stars. The ground is yellow with some green plants and purple flowers.

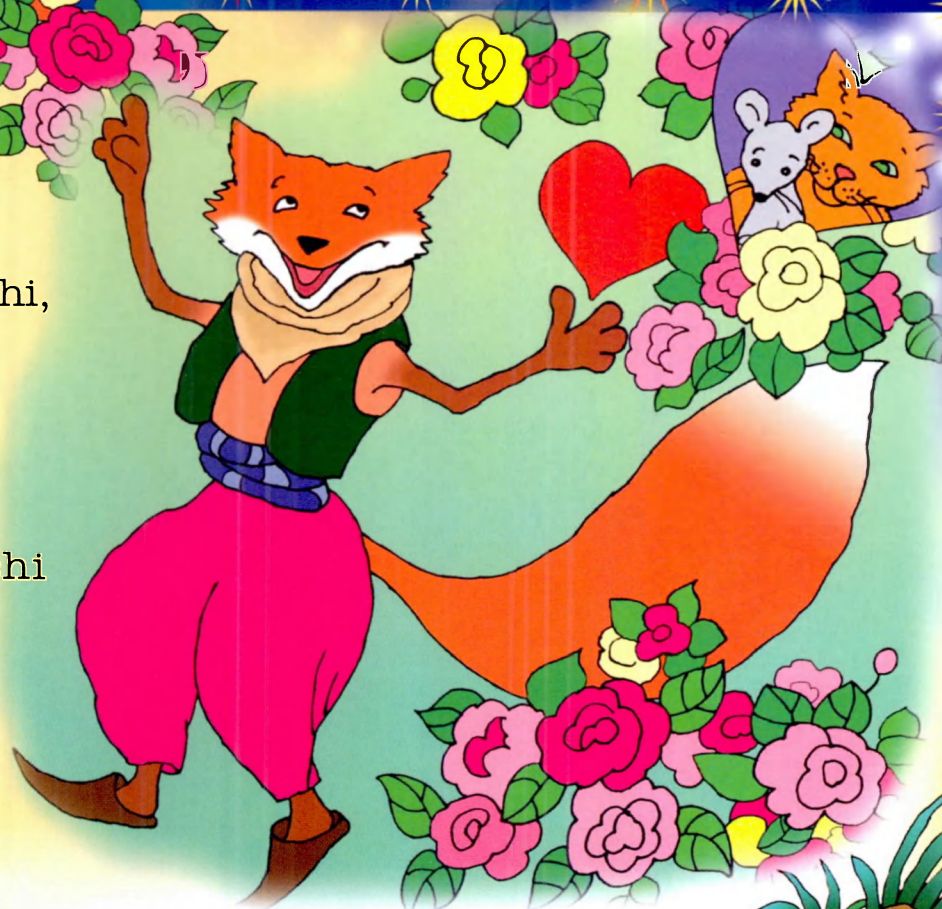
Xo'roz qochib qish-
loqqa yetib ololmasligiga
ko'zi yetibdi-yu, no-
chor o'sha yerdagi
azim chinorning usti-
ga chiqib olibdi.

Tulki chinorning
tagiga kelib:

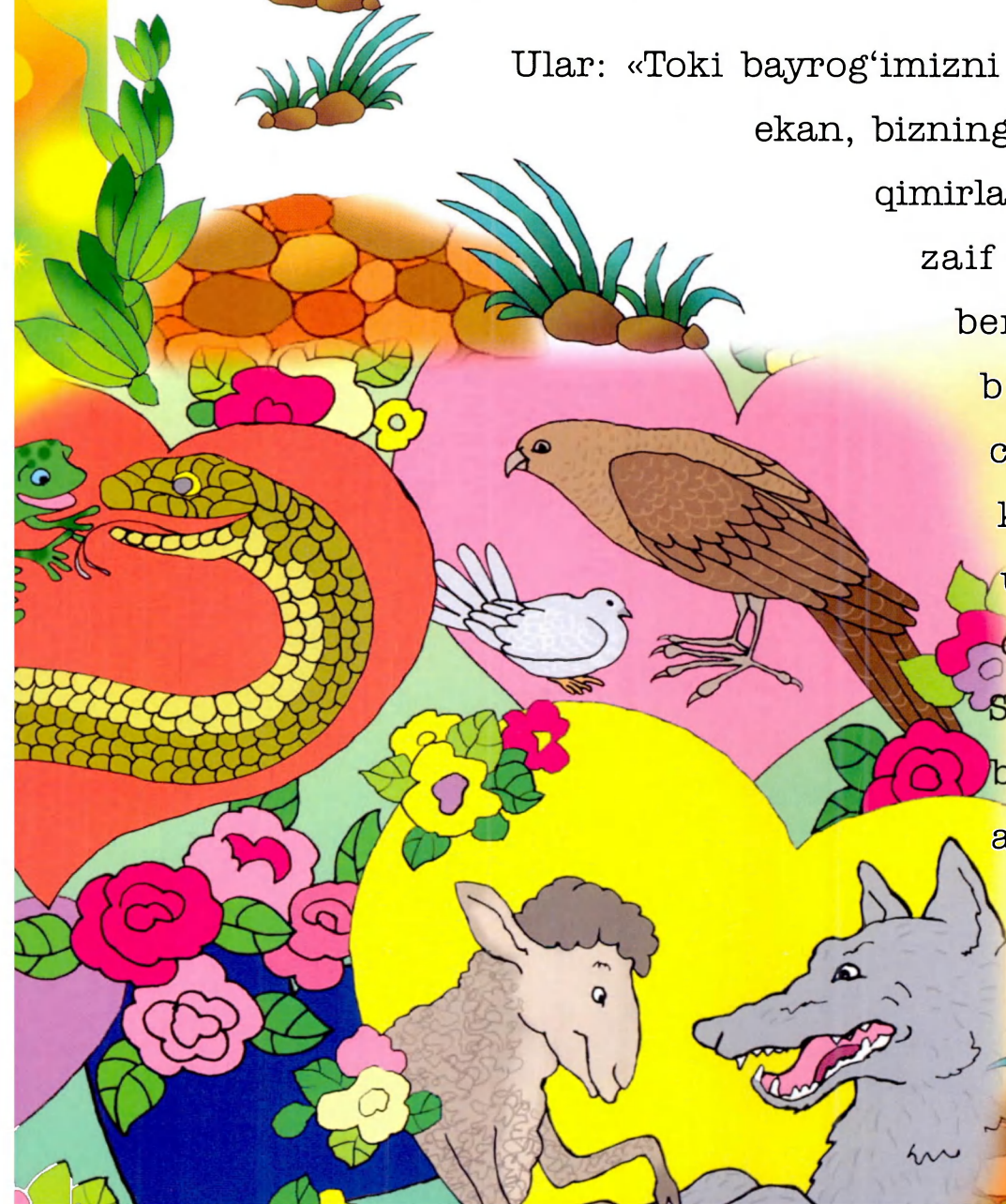
— Ey xo'roz, nega meni
ko'rishing bilan chinorga
chiqib olding? — debdi.

— Bo'lmasa, borib
quchoqlashib ko'rishay-
mi? — debdi xo'roz.

— Ha, bo'lmasa-chi,
hali sening xaba-
ring yo'qmi?!
Podsho bozor
va guzarlarga jarchi
qo'ydi.

Ular: «Toki bayrog'imizni shamol hilpiratib turar
ekan, bizning qo'l ostimizda hech bir
qimirlagan jon va jonivor o'zidan
zaif va notavonlarga ozor
bermasin! Bundan buyon
bo'ri bilan qo'y bir
chashmadan suv ichsin,
kaptar bilan qirg'iy bir
uyada umr kechirsin», —
deb qichqirib yurishibdi.
Sen ham pastga tushgin,
birgalashib hammayoqni
aylanib, tomosha qila-
miz, — debdi.

— Ikkov sayr-tomosha qilsak, uncha yaxshi emas, ko'pchilik bo'lsak yaxshi bo'ladi. Biroz to'xtab tur, anavi yoqdan biz tarafga ikki-uchta jonivor shamoldek uchib kelyapti. Shular yetib kelsin, keyin hammamiz birga sayr qilamiz , debdi xo'roz.

— Qanaqa jonivorlar ekan? — deb so'rabdi tulki.

— Gavdasi bo'riga o'xshaydi, — debdi xo'roz, — ammo qulog'i bilan dumi bo'riniki-dan uzunroq.

— Tozi itlar bo'lmasin tag'in?

— Ehtimol shundaydir.

Tulki tozi itlar
kelayotgandir, deb
o'ylabdi-da, sekin
qocha boshlabdi.

— Nega qochib
ketyapsan? — deb
so'rabdi xo'roz.

— Chunki
meni tozilar
bilan bordi-keldim
yo'q!

— Hozir o'zing: «Podsho
jarchi qo'yib, bir jonivor
ikkinchi bir jonivorga
ozor bermasin deb buyruq
beribdi», demabmiding? –
debdi xo'roz.

Tulki:

— Ha, shunday, ammo bu tozi itlar cho'lda
yurib, shohning farmonini eshitmagan bo'lishlari
mumkin.

Tag'in meni burda-burda qilib tash-
lashmasin, — deb orqasiga qaramay qochib
ketibdi.

Afrika xalq
ertagi

TUYA, FIL VA OLMAXON

Rassom Galina Kim

Bu ertak tuya, fil va olma-
xonning qanday qilib yer hay-
daganlari haqida.

Bir kuni tuya olmaxonning
oldiga boribdi-da:

— Men yer haydamoqchi-
man, menga dastyor kerak, —
debdi.

— Yaxshi. Men senga dastyor topib beraman. U juda bahaybat va kuchli hayvon, — deb javob beribdi olmaxon.

Tuya dalaga borib, yerni xas-cho'plardan tozalab, uni haydashga tayyorlabdi.

Oradan sal vaqt o'tgach, fil ham olmaxonning oldiga kelibdi-da, unga:

— Men yer haydamoqchidim. Menga dastyor kerak, — debdi.

Olmaxon unga ham:
— Yaxshi. Men
senga dastyor topib
beraman. U juda
bahaybat va kuchli
hayvon, — debdi.

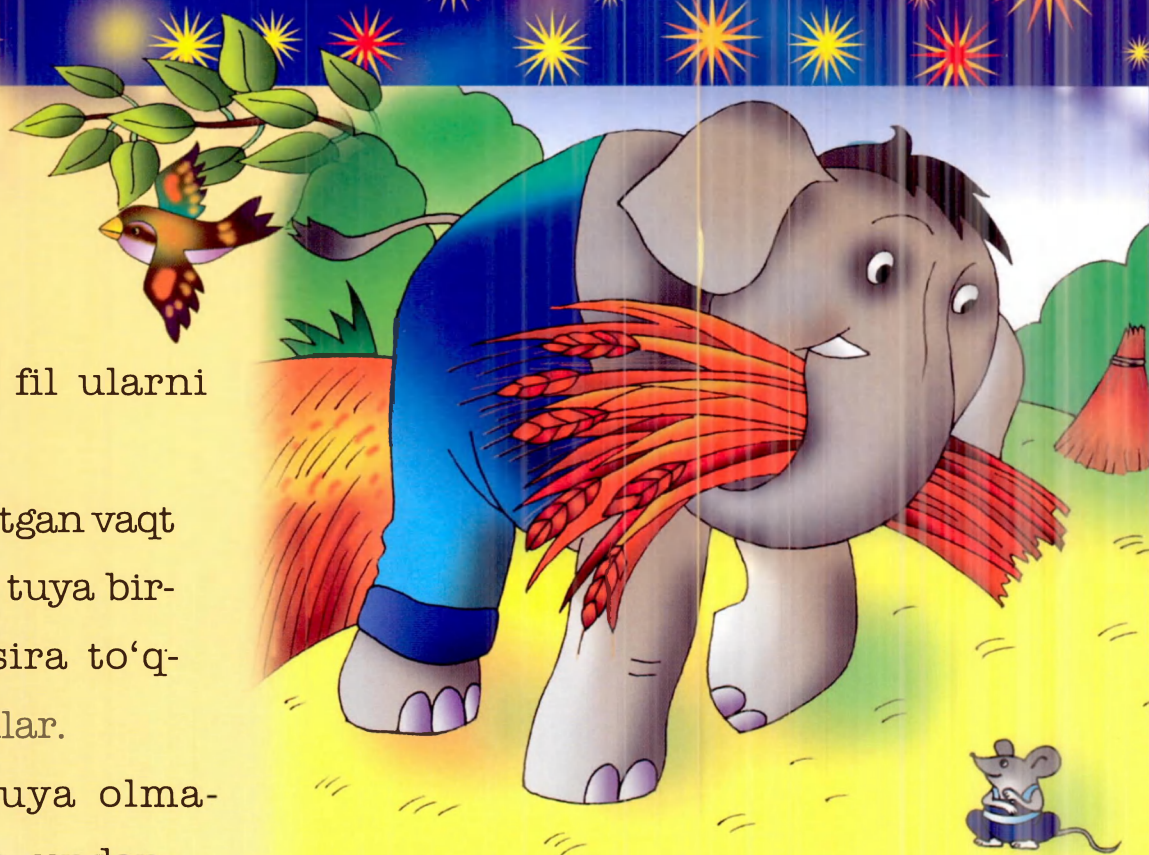
Ertasiga yomg'ir yog'ib o'tgach,
fil dalaga yo'l olibdi va yer
haydab, urug' sepibdi. Oradan
birmuncha vaqt o'tgach, tuya
dalaga boribdi-da, unib chiq-
qan ekinlarni o'toq qilibdi.
Keyin fil kelib ikkinchi o'toq-
ni qilibdi. Oxiri tuya kelib
qarasa, ekinlar pishib qolibdi.

Tuya o'rib, fil ularni
bog'labdi.

Lekin shu o'tgan vaqt
ichida fil bilan tuya bir-
birlari bilan sira to'q-
nash kelmabdilar.

Bir kuni tuya olma-
xonni uchratib, undan:

— Men yer haydadimu,
lekin dastyorni ko'rga-
nim yo'q. Qani u? — deb
so'rabdi.

— Hozir keladi, lekin
u g'allani saqlash uchun
o'ra qazib qo'yishingni
buyurdi, — deb javob
beribdi olmaxon.

Fil g'allani
tashib kelgunga
qadar tuya katta
bir o'ra qazibdi.

Fil g'allani olib kel-
gach, olmaxonni ko'-
ribdi-da:

— Men yerni bop-
lab haydadim, lekin
dastyorni ko'rganim
yo'q, qayerda uning
o'zi? — deb baqiribdi.

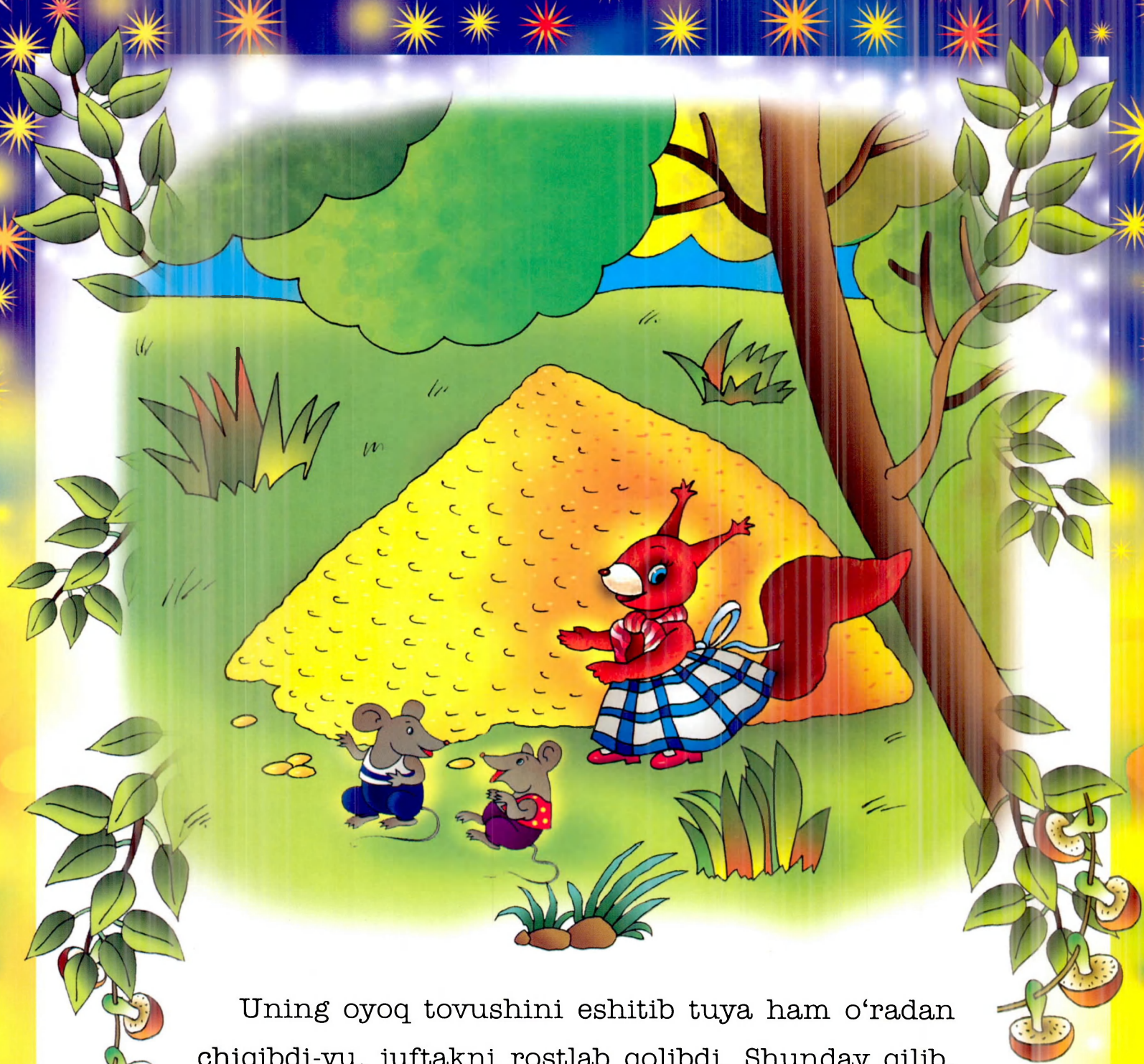
— Mana u, o'rada, lekin g'allani olib kelish uchun
uzoq qolib ketganingga sendan achchig'lanib o'tiribdi,
u hozir chiqadi-da, seni haqoratlay boshlaydi, — deya
pichirlabdi olmaxon.

O'raning og'ziga
allaqanday badjahl,
bahaybat hayvon
kelganini ko'rib,
tuyaning yuragi
chiqib ketayozibdi.
O'ra atrofidan shu-
villab tuproqlar tusha
boshlabdi.

Shunda fil: „Hozir u yerdan qandaydir
qo‘rqinchli, bahaybat maxluq chiqib qolsa ke-
rak”, – deb o‘ylabdi. Uni vahima bosib, g‘allani
tashlabdi-yu, orqa-oldiga qaramay, o‘rmonga ura
qochibdi.

Uning oyoq tovushini eshitib tuya ham o'radan chiqibdi-yu, juftakni rostlab qolibdi. Shunday qilib, tuya bilan fil qochib ketishibdi. Oqibatda o'zlari yetishtirgan hosildan quruq qolishibdi.

Rus xalq
ertagi

YOVVOYI MUSHUK

Rassom N.Kryuchenko

Bir yovvoyi mushuk bor ekan. U to'qayda yashamoqchi bo'libdi. To'qayga kirib borayotsa yo'lda bir tulki uchrab qolibdi. Mushuk uni ko'rib: «Bu qanday jonivor bo'ldi? Tag'in meni yeb qo'ymasini!» — deb o'ylab, junlarini hurpaytiribdi.

Tulki ham: «Bu qanday jonivor bo'ldi ekan? Umrimda bunaqa serjahl jonivorni ko'rganim yo'q. O'zi ham ancha kuchli ko'rinadi. Ko'zlarining yonishini qarang-a!» — deb o'ylabdi.

— Yo'l bo'lsin, oshna? — debdi tulki.

— Tirnoqlarim o'tkir, tishlarim keskir, to'qayga boryapman, — debdi mushuk.

— Nima uchun? —
so'rabdi tulki.

— Go'sht yegani. Qornim
och, miyov, miyov, — debdi
mushuk. Tulkining joni
halqumiga kelibdi.

— Yuring men bilan, —
debdi qo'l qovushtirib. —
Ovqatlanamiz.

Ular birga ketibdilar.
Yo'lda bo'ri uchrab-
di. Mushuk uni ko'rib
qo'rqqanidan buk-
chayib olibdi. Uning
ko'zlari bo'riga go'yo
yonayotgandek tuyu-
libdi.

Bo'ri qo'rqib: «Bu qanday jonivor bo'ldi ekan?» — debdi ichida. Tulkidan so'ragan ekan, tulki:

— Yangi podsho, — debdi. — Jim bo'lmasang tilka-porangni chiqaradi.

— Rostdanmi? — debdi bo'ri qo'rqqanidan titrab.

Bo'ri indamay ular bilan birga ketaveribdi.

Yo'lda ayiq uchrabdi. Ayiq:

— Yo'l bo'lsin? — debdi-yu, ko'zi birdan mushukka tushibdi.

— Bu qanday jonivor? — deb so'rabdi u.

Mushuk ko'zlari o'tday yonib, junlarini hurpaytirib:

— Tirnoqlarim o'tkir,
tishlarim keskir, go'sht
yeyman, go'sht...

Miyov! — debdi.

Tulki ayiqning qulo-
g'iga:

— Hushyor bo'l, tag'in
teringni shilib olmasin, —
deb shivirlabdi.

— Shunaqa zo'rmi? —
debdi ayiq. — Sinab ko'ramiz.

Shunday debdi-yu vahimaga tushibdi: «Rostdan
ham terimni shilib olsa-ya!»

Mushuk yo'l-yo'lakay: «Bu balolardan qanday
qutulaman endi!» — deb
zorlanib miyovlar ekan.

Yo'lda u par-r-r etib
uchgan bedanaga tash-
lanib, ana-mana deguncha
yeb qo'yibdi. Buni ko'rib
sheriklarini yanada va-
hima bosibdi.

A colorful illustration of a forest scene. In the upper left, a large brown bear is shown in profile, looking towards the right. In the upper center, a grey wolf with yellow eyes is looking down at a red fox. The fox is standing on its hind legs, pointing its right paw towards the bear. The background features a bright yellow sun or moon, green foliage, and a blue sky with yellow stars. The entire scene is framed by a decorative border of yellow stars and green leaves.

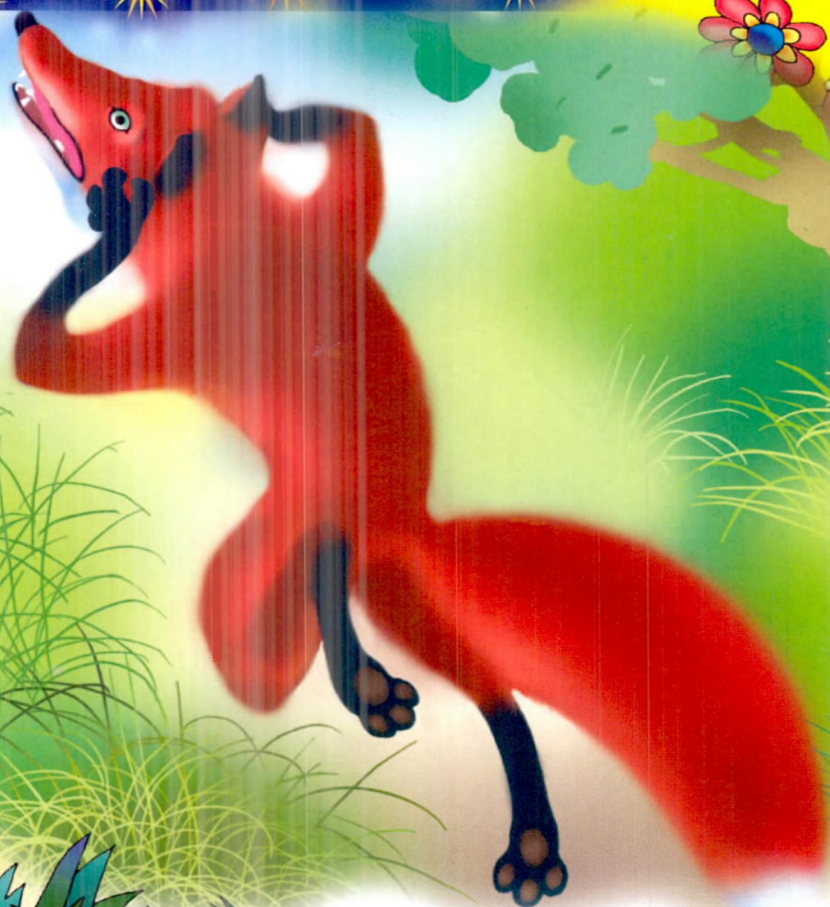
Ayiq, bo'ri, tulki o'zaro
kengashishibdi:

— Uni ziyofat qilaylik,
keyin bir yo'lini topib qu-
tulamiz.

Ular bir qo'chqorni
keltirib, mushukning
oldiga tashlabdilar.

— Qani, poylaylik-chi, nima
qilar ekan? — deyishibdi
so'ng. Bo'ri chuqurga, tulki
xazon ichiga, ayiq bo'lsa
daraxt ustiga chiqib, barglar
panasiga yashirinibdilar.

Mushuk qo'chqor go'shtini
yeyaveribdi. U ko'zlari yonib
tinmay chinqirar, miyovlar,
betoqatlanar ekan.

Bo'ri bilan ayiqning kapalagi uchibdi.

Tulki bo'lsa: «Qani, ko'ray-chi, bu maxluq nima qilyapti ekan?» — deb xazon orasidan mo'ralabdi.

Mushuk xazonning shittirlaganini eshitib qarasa, ko'ziga bir narsa miltillab ko'rinibdi. U tulkini sichqon deb o'ylab, birdan uning ko'ziga chang solibdi.

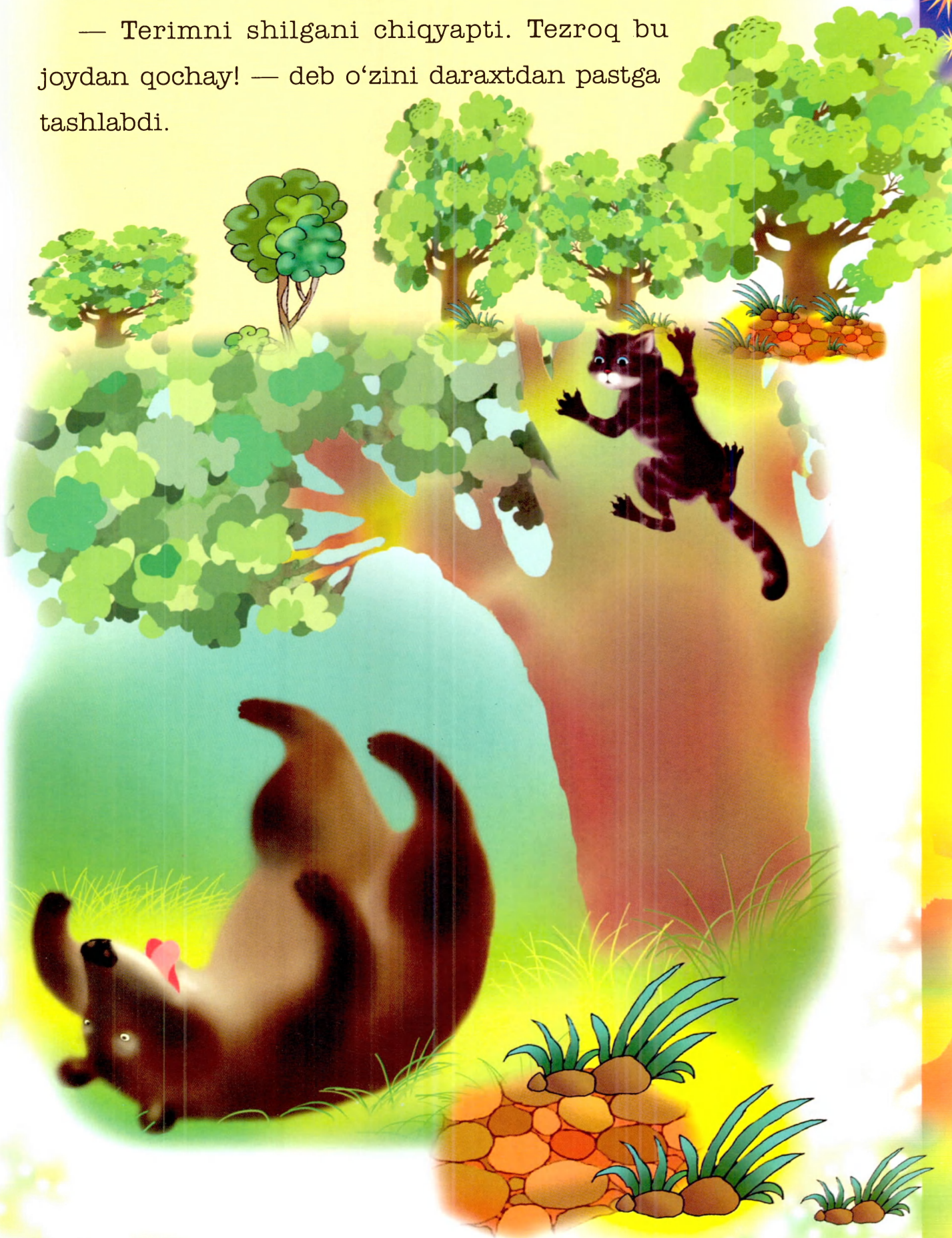
Tulki bor ovozi bilan:
— Voy, o'ldim! — deb dod solib, qochib ketibdi.

Mushuk ham qo'rqib o'zini chuqurga tashlagan ekan, u yerdan bo'ri voy-voylab chiqibdi.

Mushuk: «Endi o'ldim, daraxtga chiqib jon saqlamasam bo'lmaydi!» – deb daraxtga tirmashib chiqqan ekan, daraxt tepasida yashirinib o'tirgan ayiq:

— Terimni shilgani chiqyapti. Tezroq bu joydan qochay! — deb o'zini daraxtdan pastga tashlabdi.

Mushuk daraxt tepasida titrab-qaltirab: «Endi qayoqqa qochsam ekan?» – deya o‘ylay boshlabdi. Lekin qochgani yo‘l topolmay daraxtda qolaveribdi.

Tulki, bo‘ri, ayiq o‘shandan buyon mushukni ko‘rishsa, besh tosh naridan o‘tadigan bo‘lishibdi.

Tamom!

Ispan xalq
ertagi

QUYONBOY BILAN TIPRATIKAN

Rassom N.Kryuchenko

Mening bobom har gal shu
ertakni aytib berayotganida der
edilar:

— Ertakdagi hamma gap
ham o'ylab topilgan emas.
Undagi har bir so'zda
haqiqat yashiringan. Aql-
li bolalar ertakdan doi-
mo ibrat oladilar...

Quyoshli kunlarning birida
Tipratikanboy o'z uyi oldida
qo'shiq aytib oynab yurardi.
Oynab-oynab uning xayoliga
bir fikr kelibdi: "Bir da-
lamdan xabar olib kelay-chi,
sabzilarim pishib qoldimikan"

Shunday qilib, Tipratikanboy yo'lga tushibdi. Yo'lda Quyonboy uchrab qolibdi. Tipratikan qo'lini ko'ksiga qo'yib:

— Assalomu alaykum, hurmatli Quyonboy. Yaxshi yuribsizmi?— debdi.

Quyonboy juda mag'rur va gerdaygan ekan. U salomlashish o'rniga boshini qimir-latib qo'yibdi, xolos.

— Ha, ertalabdan dalada nima qilib yuribsiz?

— Bir aylanib kelay degandim, — javob beribdi Tipratikanboy.

— Aylanib kelay degandim? Bu kalta oyoqlaringda qayoqqa ham bora olarding?— mazax qilibdi uni Quyonboy.

Bu gapdan Tipratikanboy xafa bo'libdi. U haqiqatan kalta oyoqlari haqida gapirishlarini yoqtirmas ekan-da.

— Nima sen oyoqlarim tezroq yuguradi deb o'ylaysanmi?

— Albatta, — debdi Quyonboy.

— Men bilan bir poyga o'ynamaysanmi? — debdi Tipratikanboy.

— Sen bilan poyga, shu qiyshiq oyoqlaringda mendan o‘zib ketmoqchimisani?

— Mana ko‘rasan, o‘zib ketaman, — debdi Tipratikanboy ishonch bilan.

— Bo‘pti poyga o‘ynaymiz, — rozi bo‘libdi Quyonboy.

— Shoshmay tur, men uyga borib, choy-poy ichib, yarim soatda qaytaman.

O‘shanda yuguramiz, bo‘ptimi?

— Kelishdik.

Tipratikanboy uyiga ketayotib: “Albatta, Quyonboy mendan tez yuguradi, ammo men uni hiyla bilan yutishim mumkin”, deb o‘ylabdi.

Uyiga kelgan Tipratikanboy:

— Onasi, men bilan dalaga borishingga to‘g‘ri kelib qoldi, — debdi.

— Nima bo‘ldi?

— Quyonboy bilan kim tez yugurishi haqida bahslashib qoldik. Uni yutishimda menga sening yordaming kerak.

— Aqlingizdan ozdinizmi? — debdi Tipratikanboy. — Quyon sizdan tez yuguradi-ku.

— Men uni bir hiyla ishlatib yutaman, qani ketdik.

Yo'l-yo'lakay Tipratikanboy Tipratikanoyga o'z rejasini tushuntirib ketibdi:

— Biz mana bu tepalikdan, anavi uzoqdagi daraxtgacha yuguramiz. Sen daraxtning ortiga berkinib olgin. Quyonboy yaqinlashgach berkingan joyingdan chiqib: “Men shu yerdaman”, degin. Tushundingmi?

— Tushundim, — debdi Tipratikanoy.

Shunday qilib, Tipratikanoy daraxt oldiga ketibdi.

Tipratikanboy esa Quyonboy turgan tepalik yoniga kelibdi.

— Xo'sh, boshlaymizmi? — so'rabdi kulimsirab Quyonboy.

— Boshlaymiz, — javob beribdi Tipratikanboy.

Ular tepalik yoniga borib turishibdi.

— Bir, ikki, uch! — baqiribdi Quyonboy.

Ular uzoqda ko'rinib turgan daraxt tomon chopib ketishibdi.

Tipratikanboy besh-
olti qadam yugurib to'x-
tabdi va tepalik yoniga
qaytib kelib o'tiribdi.
Quyvonboy esa uni ko'r-
may, daraxt tomon cho-
pib boribdi. Uni Tipra-
tikanoy:

— Men shu yerdaman, —
deb kutib olibdi.

Tipratikanoy Tipratikan-
boyga juda o'xshagani uchun
Quyvonboy uni tanimabdi va
Tipratikanboyning o'zidan
o'zib ketganiga hayron bo'-
libdi.

— Endi orqaga yugura-
miz, — debdi u. — Bir, ikki,
uch!

Quyionboy avvalgidan
ham tezroq yuguribdi.
Tipratikanoy esa daraxt
oldida qolibdi.

Quyionboy tepalik ol-
diga rosa charchab yetib
kelibdi.

Tipratikanboy:

— Men shu yerdaman, —
deb uni kutib olibdi.

Quyionboy battar
ajablanibdi.

— Yana yuguramiz!

— Mayli xohlasang yana
yuguramiz. — debdi Tip-
ratikanboy.

Shunday qilib,
Quyionboy qayta-qayta
u yoqdan bu yoqqa, bu
yoqdan u yoqqa
yuguraveribdi. Har
safari Tipratikanboy
undan oldin kelgan bo'-
lib chiqaveribdi:

— Men shu yerdaman!

Holdan toygan Quyionboy yana yugurib ketibdi. Ammo, yarim yo'lga yetganda kuchi qolmay yiqilibdi.

— Bo'ldi! — debdi u. — Boshqa yugura olmayman.

— Ko'rdingmi, — debdi Tipratikanboy, — kimning oyoqlari tezroq yugurar ekan.

Shu kundan boshlab Quyionboy hech kimning ustidan kulmaydigan bo'libdi.

Shunaqa, bolalarim, hech qahon birovni masxara qilmanglar, bo'lmasa, Quyionboyga o'xshab uyalib qolasizlar.

Belorus xalq
ertagi

BO'RI, TULKI VA IT

Rassom Yu. Gabzalilov

Kunlardan bir kuni
tulki tovuqxonaga kirib
mazza qilib tovuqlarni
yebdi-da, egasiga sezdir-
may juftakni rostlab
qolibdi.

Tulki o'lgudek chan-
qabdi. Suv ichay deb rosa
qidiribdi-yu, lekin hech
qayerdan bir qultum
ham suv topolmabdi.

Tashnalikdan o'lar
holatga yetganda quduq
oldiga yetib boribdi.

Tulki suv toparman degan umidda hech narsani o'ylamay, quduq boshidagi chelakka o'zini otibdi. Lekin uning og'irligidan chelak quduqqa tushib, ikkinchi chelak yuqoriga ko'tarilibdi.

Shu mahal ro'paradan bo'ri o'tib borayotgan ekan. U quduqning tagidagi tulkini ko'ribdi-da:

— Nima qilib u yerga tushib qolding, singiljonim? — deb so'rabdi.

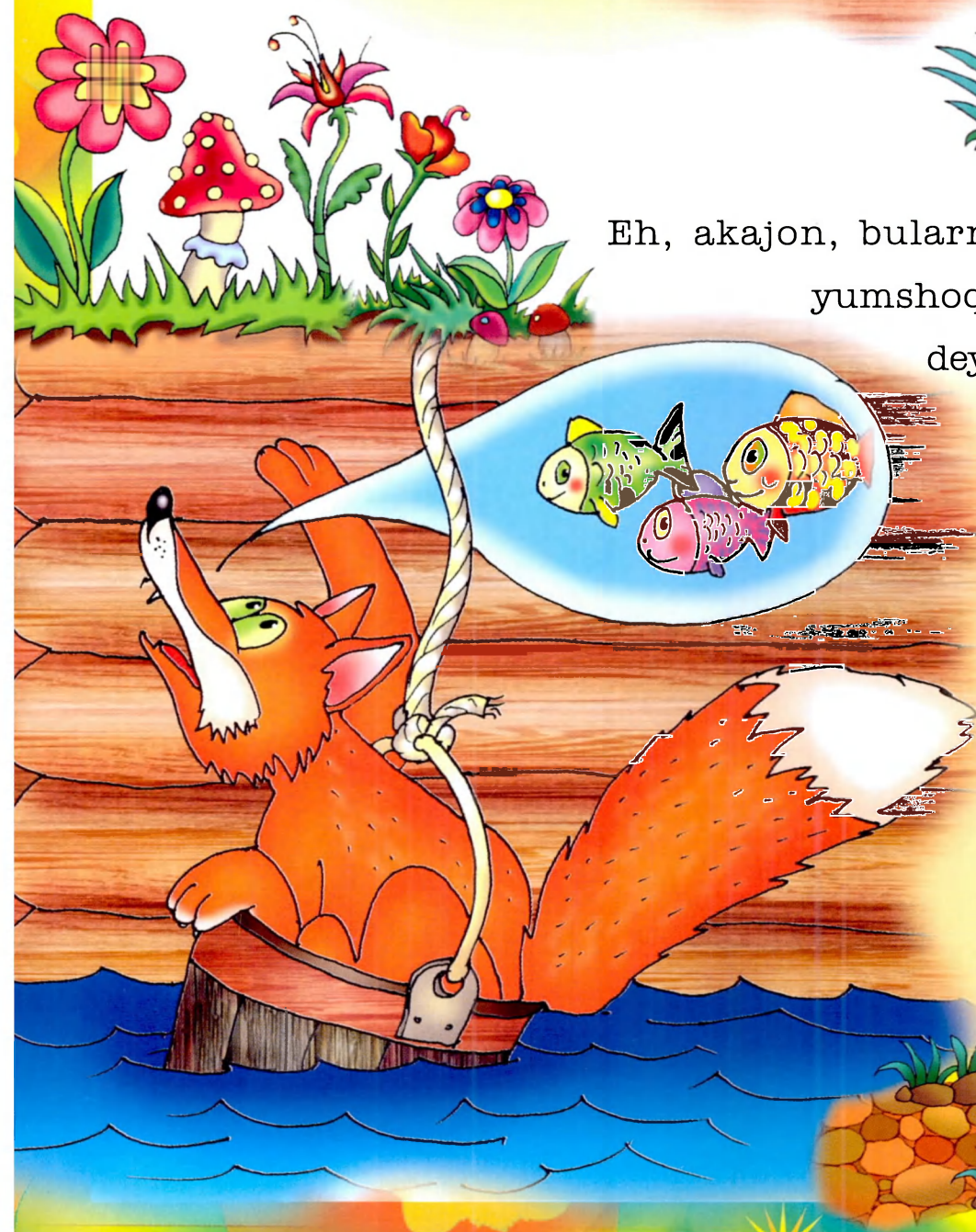

— Bu yerda baliq juda ko'p ekan, shularni tutgani tushdim, akajon. Agar ishonmasang, tush, o'z ko'zing bilan ko'rasan.

Eh, akajon, bularning qanday mazali va yumshoqligini aytmayсанmi, — deya javob qilibdi tulki.

— O'zi nima gap, singiljonim? Meni umringda birinchi marta ovqatga chaqiryapsan. Ilgarilari sira bunday qilmasding, — debdi bo'ri.

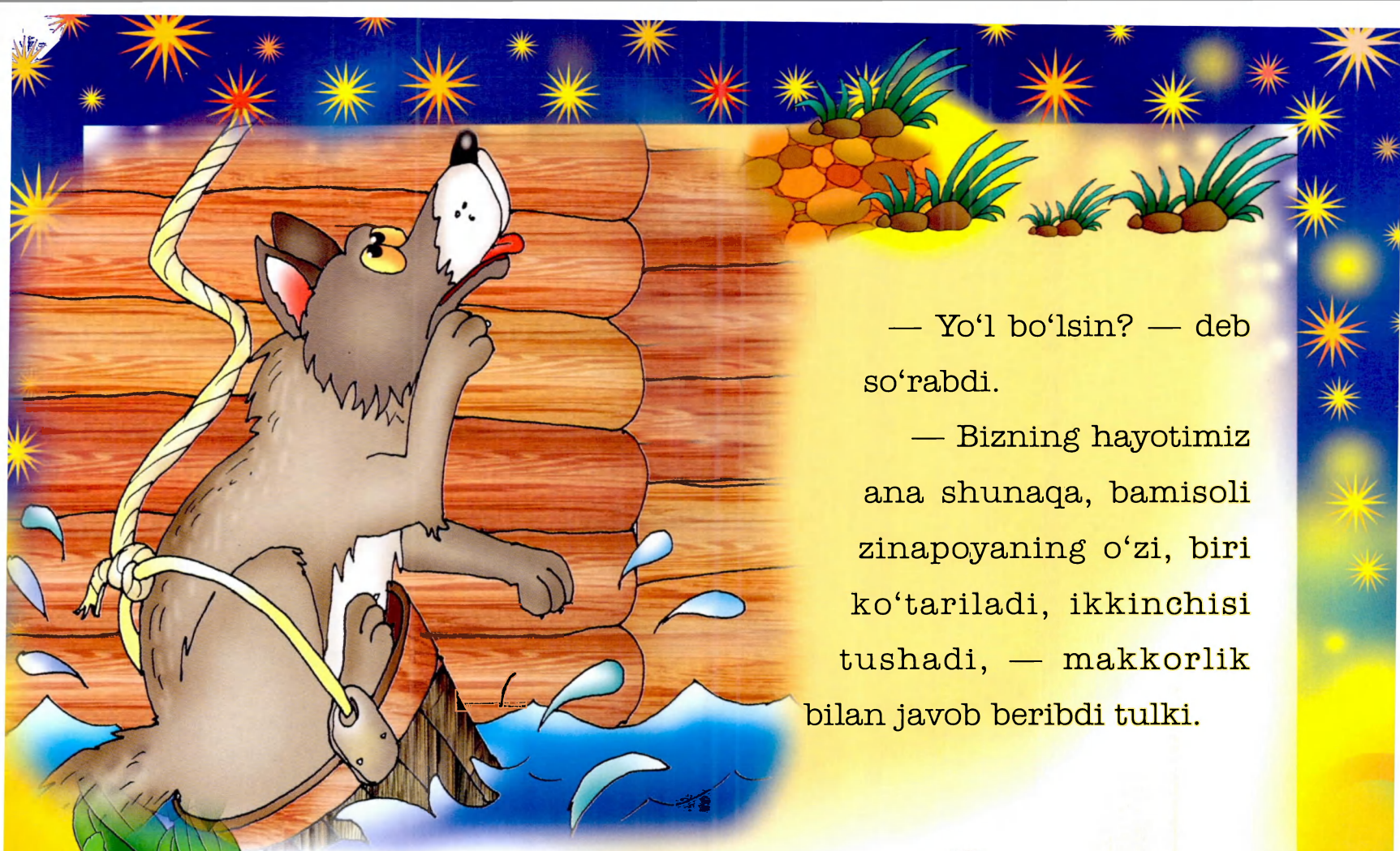

— Do'stim, agar
mening aytganlarim-
ga shubha qilayotgan
bo'lsang, chelakning
ichiga qaragin, katta
baliqni ko'rasan, —
debdi mug'ambir
tulki.

Bo'ri tulkining gapiga isho-
nib, bir sakrab, chelakka
tushibdi. Chelak g'irilla-
gancha pastga tushib
ketibdi. Ikkala chelak
o'rtada uchrash-
ganida, bo'ri ko'r-
saki, tulki tepaga
ko'tarilayotganmish.
Shunda u ajablanib:

— Yo'l bo'lsin? — deb
so'rabdi.

— Bizning hayotimiz
ana shunaqa, bamisoli
zinapoyaning o'zi, biri
ko'tariladi, ikkinchisi
tushadi, — makkorlik
bilan javob beribdi tulki.

Bo'ri quduqning
tagiga tushib ke-
tayotganida, tulki
eson-omon yerga
sakrab chiqibdi.

O'z makkorligidan faxrlanib endi yo'lga tushmoqchi bo'lib turgan ham ekanki, to'satdan oldini to'sib turgan itga ko'zi tushibdi.

— Xo'sh, yo'l bo'lsin?
Bu yerda nima qilib yuribsan? — deb so'rabdi it.

— Men bo'ridan boplab o'chingni oldim, — deya maqtanishga tushibdi ayyor tulki.

— Juda to'g'ri qilgansan, bo'ri allaqachon o'linga mahkum qilingan. Lekin bilasanmi, men yolg'on gapirganlarni jinimdan battar yomon ko'raman, sen ham qilmishingga yarasha jazongni tortishing kerak, — debdi it.

Ana shunday qilib, it tulkiga tashlanibdi, lekin rahmdillik qilib, o'ldirmabdi, faqat dumini yulib olibdi, xolos.

O'zbek xalq
ertagi

TULKI BILAN TURNA

Rassom A. Mahkamov

Kunlardan bir kuni
turna bilan tulki do'st
bo'lishib, doimo bir-biriga
yordam berib yashashga ahd
qilishibdi.

Turna bola ochibdi. Ularni
ko'z qorachig'iday asrab, ar-
doqlabdi.

Tulki turnaning bolalariga ko'z
olaytirib:

«Yesang, maza qilasan-
da», debdi ichida.

Bir kuni turna bilan
tulki ovqat izlab yo'lga
chiqishibdi. Turna uzoqqa,
ko'lga uchib ketibdi. Tulki
bo'lsa darrov iziga qaytibdi-
da, turnaning bolalaridan
semizginasini tutib yeb,
qornini to'yg'azib olibdi.

Bir vaqt turna kelibdi.
Tulki ko'zyoshi to'..
kibdi:
— Sho'rimiz quridi.
Kelsam bir bolang yo'q...

Turna kechasi bilan
yig'lab chiqibdi. Tong
otibdi. Ular yana ovqat
izlab ketishibdi. Kech-
qurun ovdan qaytish-
ganda yana turnaning
bir bolasi yo'qolib qo-
libdi.

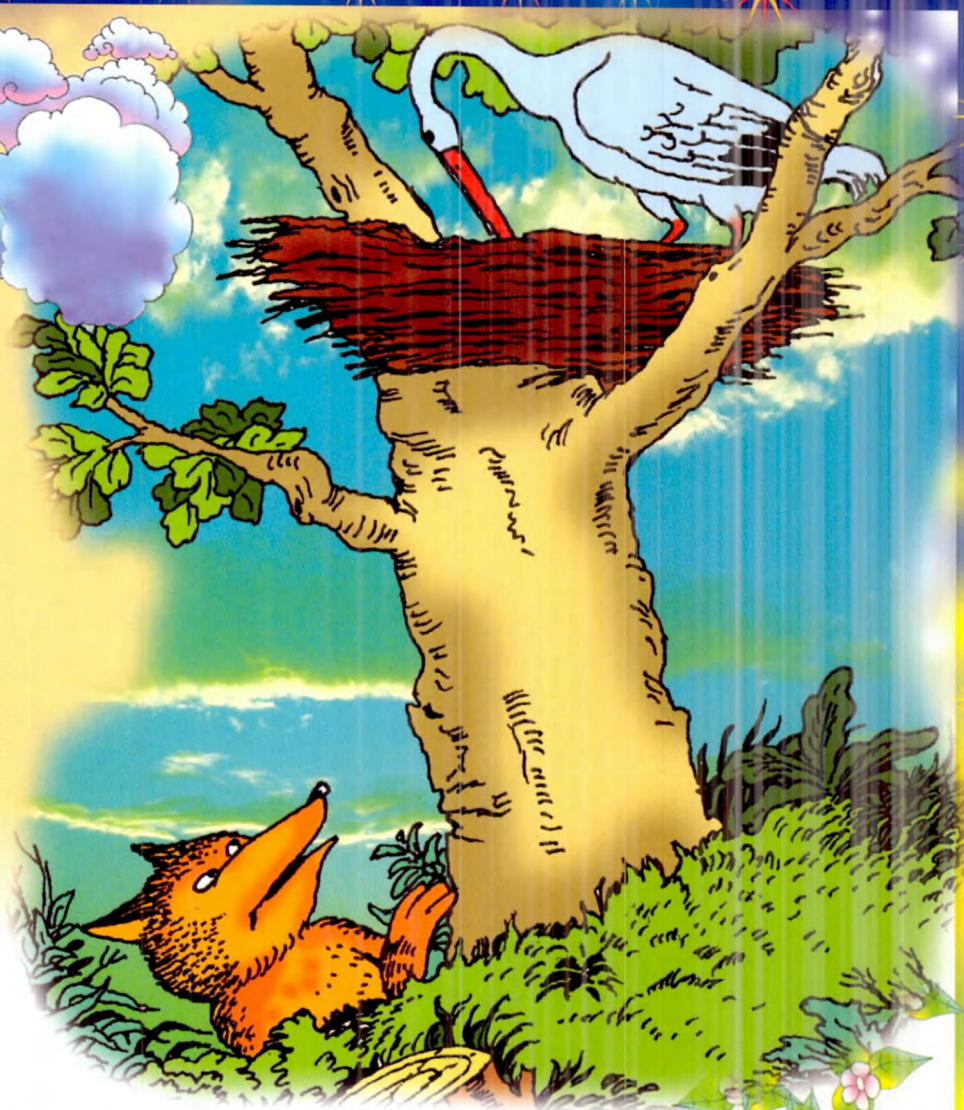
— Buni baqa yegan,
shu yerda baqaning
yurganini ko'rgan-
dim, — deb aldabdi
tulki.

Ertalab turna ba-
qadan o'ch olgani ko'l-
ga ketibdi.

U ko'lni alg'ov-
dalg'ov qilib, baqa-
larni in-inlariga qu-
vib yuboribdi.

Keyin uyiga ke-
libdi. Kelib qarasa,
oxirgi bolasi ham
yo'q emish.

— Nima bo'ldi? — debdi
turna.

— Uying kuydi, —
debdi tulki.

Turna o'zini qo'yar-
ga joy topolmabdi.

Tulki bo'lsa bir
chekkada jimgina
yotgan emish, u
turnaning o'zini
ham yeyish payida
ekan.

Buni sezgan turna:
— Do'stim, bu yerda
bizga kun yo'q ekan,
yur ketamiz, ko'l or-
qasida ovqat mo'l, —
debdi.

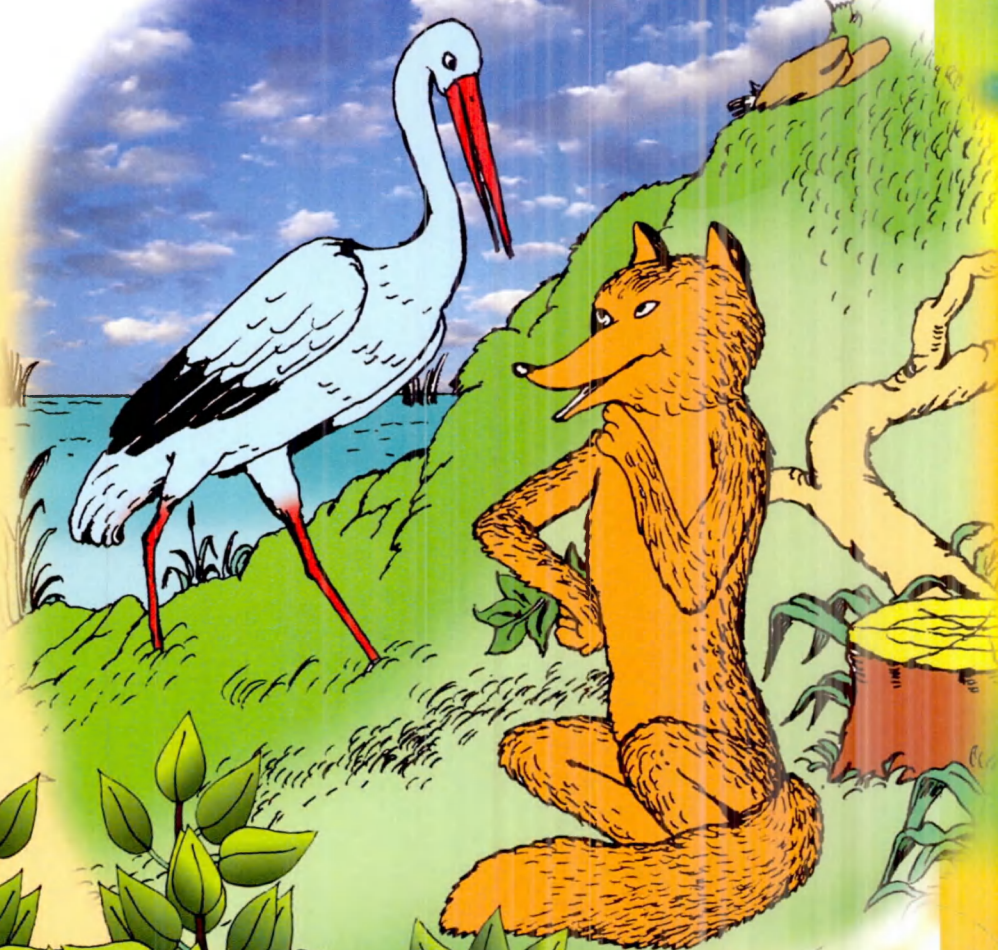

— Ko'ldan qanday
o'taman, mening
qanotim yo'q-ku, —
debdi tulki.

— O'zim ko'tarib
o'tkazaman, — debdi
turna.

Bu tulkiga ma'qul
bo'libdi.

Turna tulkini ko'tarib balandga uchibdi.

— Yerni ko'ryapsanmi? — deb so'rabdi u.

— Ha, mushtumday bo'lib ko'rinyapti.

Turna yana yuqori ko'tarilibdi.

— Endi-chi? — deb so‘rabdi u.
— Tangaday bo‘lib ko‘rinyapti.
— Yaxshi, — debdi turna va changalini yozib, tulkini
tashlab yuboribdi. — Bolaxo‘rning jazosi — shu! — debdi u.
Tulki yerga tushib chil-parchin bo‘lib ketibdi.

O'zbek xalq
ertagi

UR, TO'QMOQ

Rassom U. Solihov

Bir bor ekan, bir yo'q ekan, Olatog' etagida bir chol bilan kampir yashar ekan. Ular parranda va hayvonlarni ovlab, kun kechirar ekanlar.

Kunlardan bir kun, cholning tuzog'iga kattakon Laylak ilinibdi. Chol uni tuzoqdan chiqargan ekan, Laylak tilga kirib:

— Chol bobo, meni qo'yib yuboring. Men laylaklar boshlig'i bo'laman, nima so'rasangiz beraman.

Olatog' orqasiga o'tib, meni kimdan so'ramang, uyimni aytib beradi, — debdi.

Chol Laylakni qo'yib yuboribdi. Bahor yaqinlashibdi. Chol Laylakvoyni eslab, Olatog'dan oshib o'tibdi. Yo'lda cho'ponlarni uchratibdi.

— Bu qo'ylar kimniki? — deb so'rabdi chol.

— Laylakvoyniki! — deb
javob berishibdi cho'ponlar
va cholga yo'l ko'rsati-
shibdi.

Chol yurib-yurib, yil-
qichilarga yo'liqibdi.

— Hoy, yilqichilar! Bu
yilqilar kimniki? — debdi u.

— Laylakvoyniki! — deyi-
shibdi yilqichilar.

— Rosa badavlat ekan-da, bu
Laylakvoy, — debdi chol suyunib.

— Laylakvoy «so'raganingni bera-
man» deb va'da qilgan edi, nima so'ray?

— «Qaynar xumcha»ni so'rang, — deyishibdi yilqichilar.

Chol ularga rahmat aytibdi, oxiri
Laylakvoyning uyiga yetibdi.

— Assalomu alaykum, —
debdi chol eshikdan kira-
turib, — va'dangni bajara-
sanmi deb keldim, Lay-
lakvoy.

— Nima beray? — deb-
di Laylak.

— «Qaynar xumcha»ni
ber, — debdi chol.

Chol «Qaynar xumcha»-ni olib, orqasiga qaytibdi. Yo'l yurib, dam olish uchun o'tiribdi. Shu yerlik bolalarga qarab:

— O'g'illarim, xumchadan xabardor bo'lib turinglar, men uxlab olay, tag'in «Qayna, xumcha» deya ko'rmanglar! — debdi.

— Xo'p, deyishibdi bolalar. Bolalar shum bolalar ekan.

Chol uyquga ketishi bilan ular: — Qayna, xumcha! — deyishibdi.

Xumchadan tilla qaynab chiqibdi. Bolalar shoshib qolibdi. Ular tillalarni yig'ib olib, xumchani almashtirib qo'yishibdi.

Chol uyqudan turib, xumchani olib yo'lga tushibdi va yetti kecha-yu yetti kunduz deganda uyiga yetibdi.

— Kampir, dasturxonni yoz! — debdi chol.

Kampir dasturxon yozibdi.

Chol ovozi boricha.

— Qayna, xumcha! — deb qichqiribdi.

Xumcha qaynamabdi.

Chol achchiqlanib, Laylakvoyning oldiga yo'l olibdi. Yo'lda yana yilqichilarga uchrab:

— Laylakvoy meni aldadi, endi nima so'ray? — debdi.

— «Ochil, dasturxon»ni so'rang! — deyishibdi yilqichilar.

Chol Laylakvoyning oldiga boribdi.

— Ha, — debdi Laylakvoy. — «Qaynar xumcha» sizga kamlik qildimi?

— Meni aldab «Qaynar xumcha» o'rniga boshqasini beribsan, — debdi chol. — Menga «Ochil, dasturxon»ni ber!

«Ochil, dasturxon»ni olib
kelayotib sodda chol yo'lda
haligi shum bolalarga
yo'liqibdi.

— Bolalarim, — debdi
u, — mana shu dastur-
xonni ushlab turinglar,
men yotib damimni olay.
«Ochil, dasturxon!» deya
ko'rmanglar tag'in.

— Xo'p! — deyishibdi
bolalar va chol uyquga ketishi bilan:

— Ochil, dasturxon! — deb yuborishibdi. Shu
zahoti ular oldida yetmish xil ovqat tayyor
bo'libdi.

Bolalar dasturxonni al-
mashtirib qo'yishibdi.

Chol uyga kelibdi-da:
— Ochil, dasturxon! —
deb qichqiribdi.

Dasturxon ochilmabdi.
Cholning tepa sochi tikka
bo'lib ketibdi.

— Yana aldabdi
meni! — debdi chol
peshanasiga urib.

Chol Laylak oldiga borar ekan, yilqichilar:

— Endi «Ur, to‘qmoq»ni so‘rang, — deyishibdi.

Chol Laylakvoy oldiga borib:

— Bo‘lar ish bo‘ldi, endi arzimagan bir narsa so‘rayman. Menga «Ur, to‘qmoq»ni ber!— debdi va «Ur, to‘qmoq»ni olib yo‘lga tushibdi. Avvalgi bolalarga yo‘liqib:

— Men dam olay, sizlar to‘qmoqqa qarab turinglar. Lekin «Ur, to‘qmoq» deya ko‘rmanglar, — deb tayinlabdi.

Bolalar chol uxlashi bilan:

— «Ur, to‘qmoq!» — deb yuborishibdi.

To‘qmoqqa jon kirib, bolalarni do‘pposlay ketibdi. Ular dodlashibdi, yig‘lashibdi.

Chol uygʻonibdi. Bolalar uning oldiga kelib:

— Ota, toʻqmogʻingizni toʻxtating! Sizning xumchangiz bilan dasturxoningizni qaytarib beramiz. Beadabgarchiligimiz uchun taʼzirimizni yedik. Tavba qildik, — deb yalinishibdi.

Shunda chol:

— Tur, toʻqmoq! — debdi.

Toʻqmoq urishdan toʻxtabdi. Bolalar yugurib borib uylaridan «Qaynar xumcha» bilan «Ochil, dasturxon»ni olib kelishibdi.

Chol eson-omon uyiga yetib kelib:

— Qayna, xumcha! — debdi.

Xumchadan tilla qaynab chiqibdi.

— Ochil, dasturxon! — debdi.

Dasturxon ochilib, yetmish xil ovqat hozir bo'libdi.

Chol bilan kampir qolgan umrlarini rohatda o'tkazib,
murod-maqsadlariga yetibdilar.

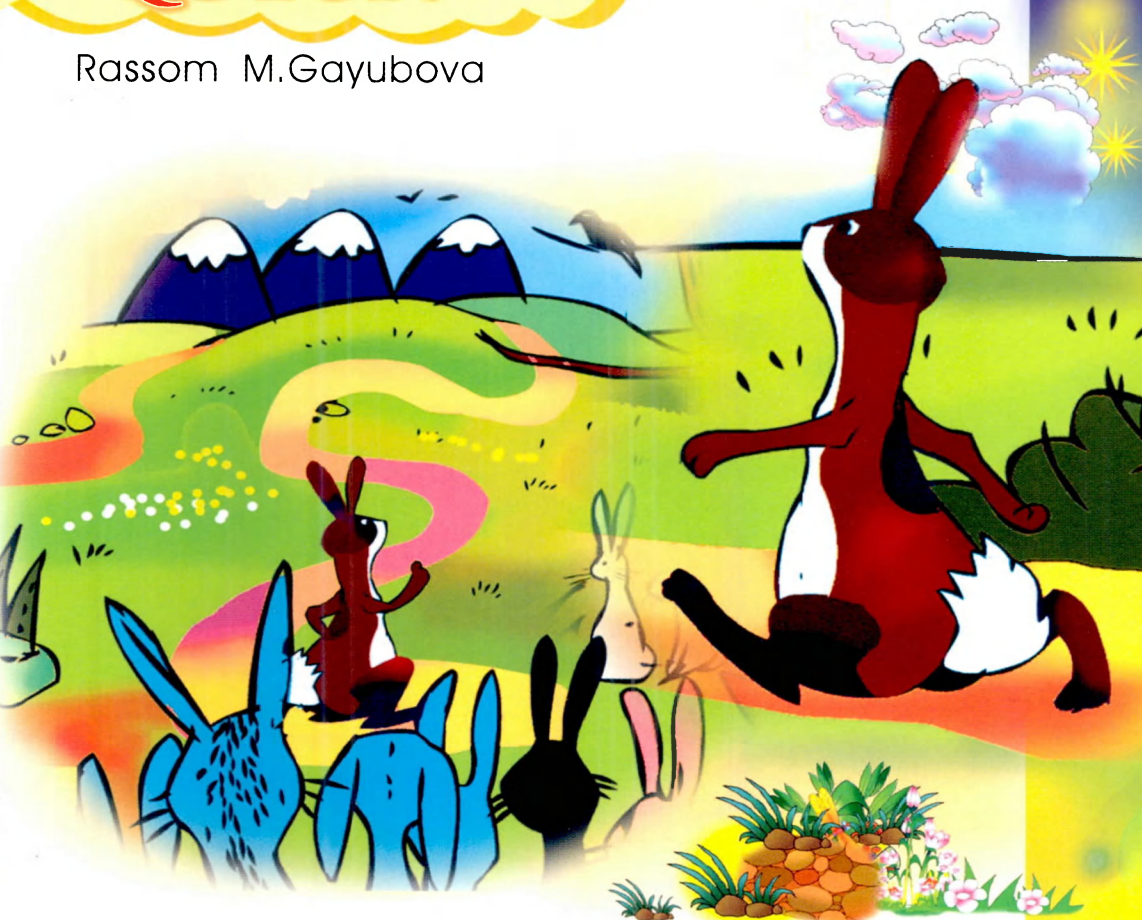

O'zbek xalq
ertagi

MAQTANCHOQ QUYON

Rassom M.Gayubova

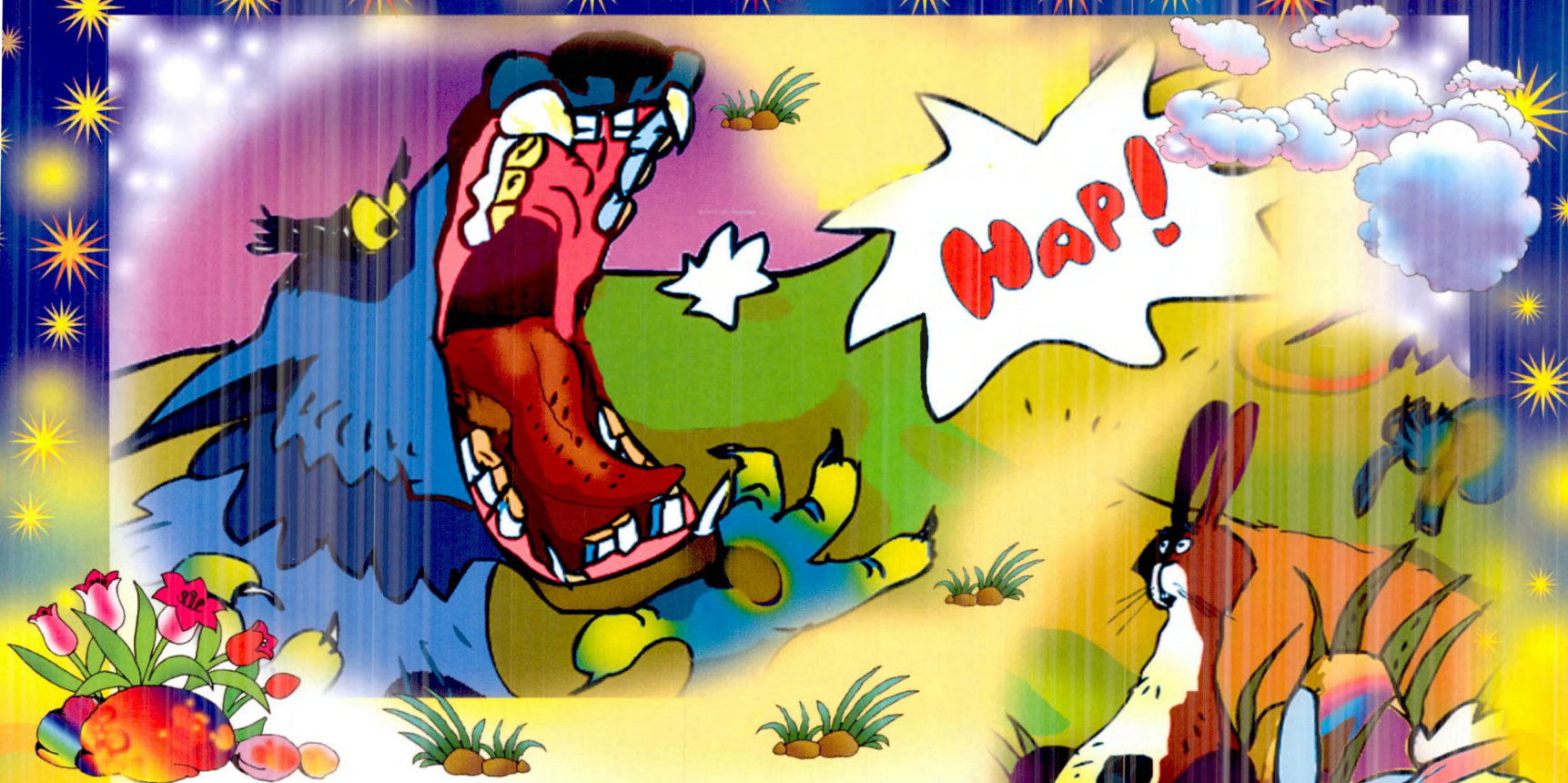
Kunlardan bir kun
jikkakkina ola quyon
sheriklariga:

— Bo'ridan qo'rqmayman, tulkini bir puflab
osmonga uchirib yuboraman, — deb chiranibdi.

Hamma uning mardligiga qoyil
qolib, yoqa ush-
lab turganda,
birdan bo'ri ke-
lib qolibdi.

— Hap, — deb quyonlarga tashlanibdi u.
Ola quyon hammadan oldin o'zini eshikka uribdi. Bo'ri
uning yo'lini to'sibdi.

Shu on ola quyon o'lar-tiri-
lariga qaramay bir sakragan
ekan, bo'rining boshiga chiqib
qolibdi. Buni tum-taraqay
qochayotgan quyonlarning
hammasi ko'ribdi. Bo'ri bo'lsa
ola quyonni irg'itib yuboribdi.

Ola quyon zo'rg'a qutulib, bir
necha vaqt nafasini rostlolmay
changalzorda yotibdi.

U kech kirganda uyga kirib
boribdi.

— Xayriyat, omon ekansan. Bo'riga
yem bo'lgansan deb o'ylagan edik, —
deyishibdi quyonlar.

— Be-e, — debdi ola quyon sir
boy bermay va maqtanib ketibdi, —
yem bo'lib bo'pman! Boshiga chiqib
bir tepdim, til tortmay o'lib qoldi.
Terisini shilib oldim.

Ola quyon o'rtaga chiqib, bo'rining terisini qanday shilganini maqtanib so'zlab ketibdi.

— Rahmat senga, ola quyon, bo'ridan qutulibmiz, — debdi quyonlar.

— Ha, butunlay qutuldinglar, — debdi kerilib ola quyon va bo'ri poylab turmaganmikan, deb xavotirlanib atrofiga qarab qo'yibdi.

U maqtanchoq, lekin juda qo'rqqoq ham ekan-da.

O'zbek xalq
ertagi

SERKABOBONING HIYLASI

Rassom O. Karimov

Bor ekan-da, yo'q ekan, och ekan-da, to'q
ekan, bir zamonda bir qari Serka bo'lib,
uning mingdan ortiq bolalari bor ekan.
Serkaboboning bolalari har doim
keng yaylovda o'tlab yurishar
ekan. Bir kuni bir
Bo'ri paydo
bo'lib qolibdi.

U toshlar orasidan
mo'ralab:

— Bay-bay-bay, ham-
masi bir-biridan semiz
ekan. Bugun bitta uy
topay, kunduzlari jim
yotay, kechalari ovga chi-
qay, — debdi o'ziga-o'zi.

Bo‘rining bu niya-
ti echkilarga ma’-
lum bo‘lib qolibdi.

Echkilar Serka-
boboning uyiga
yig‘ilishib, majlis
qilishibdi.

Majlisda Arslonning
oldiga borib, undan
yordam so‘rashga kelishishibdi.

Arslonning yoniga
borish uchun bir
echki bilan Serka-
boboni vakil qilib
tayinlashibdi.

Ertasiga Serkabobo bilan
echki Arslonning uyiga
qarab yo'l olishibdi.
Arslonning uyiga qo'l
qovushtirib salom berib
kirishibdi.

— Nima ish bilan keldingiz? —
deb so'rabdi Arslon.

Serkabobo yig'lamsirab, arz
qilib, bo'lgan gapni aytibdi.
Arslonning ko'zlari yonib
o'rnidan turibdi va:

— Qani, o'sha Bo'rini men-
ga ko'rsatinglar, uning bir
adabini berib qo'yay, — debdi.

Echkilar uni o'z joylariga boshlab ketishayotgan ekan, Bo'rining o'zi ularning oldidan chiqib qolibdi.

Arslon echkilarning ko'zi o'ngida Bo'rini tutib o'ldiribdi va bu ishi uchun ikkita echkini boshlab ketibdi.

Ketar ekan
Serkaboboga
qarab:

— Har kuni
menga bittadan
echki olib kelasan, —
deb tayinlabdi.

Ertasiga Serkabobo
hech narsa bilmagan-
day bir o'zi Arslonning
oldiga boribdi.

Buni ko'rgan Ars-
lon g'azablanib:

— Nega quruq kel-
ding, qani menga olib
keladigan echking? —
debdi.

Serkabobo:

— Yo'lda bir arslon
sizga olib kelayotgan
echkini olib qo'ydi.
Shuning uchun ol-
dingizga quruq kel-
dim, — debdi.

— Qanday arslon
ekan, o'shani menga
ko'rsatib qo'y! —
debdi Arslon
g'azablanib.

Serkabobo Arslonni bir quduqqa boshlab boribdi va:
«Shu o'sha arslonning uyi», — deb quduqni ko'rsatibdi.

Arslon pastda o'z aksini ko'rib o'ylamay-netmay o'zini
quduqqa tashlabdi va suvga cho'kib o'libdi. Serkabobo
boshliq echkilar esa yana tinch va osoyishta
yashayverishibdi.

Tamom!

Abdurahmon
Akbar

JONLI SAVATCHA

Rassom U.Solihov

Shundoq o'rmon chetida,
o'tloq bo'yida
Chiroyli bir savatcha
yotar qarovsiz.
Bandi pishiq va nafis,
tuxumi ham bor,
Bunaqasin ehtimol
ko'rmagansiz siz.

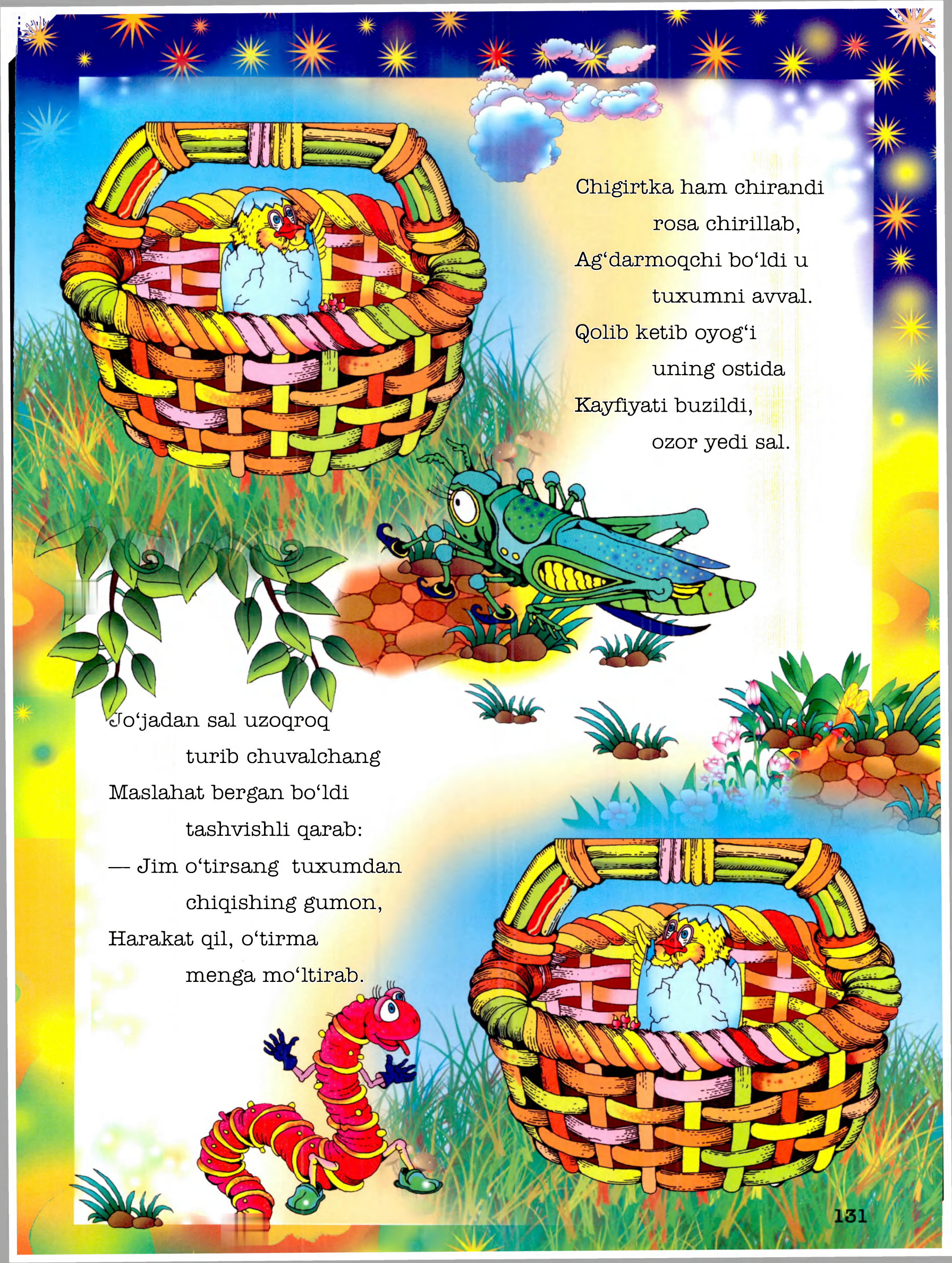
Ichidagi oq tuxum
bir payt qimirlab,
Tumshug'ini chiqardi
sho'x jo'ja shodon.
Hayrat bilan olamga
boqib turganda,
Bo'yni qisilib qoldi,
qarang, nogahon.

Ана ташвish, ана г'ам,
ана машmаша,
Chiqа olmas jo'javoy
tuxumni yorib.
Uchib kelib yoniga
shu chog' kapalak,
Yordam bermoqchi bo'ldi —
unnadi horib.

Hatto qo'ng'izchaning ham
yetmadi kuchi,
Chorasini topolmay
bo'ldi ko'p halak.
Keyin ketdi yo'liga
yelka qisgancha,
Orqasidan: «Shoshma!» deb
uchdi kapalak.

Chigirtka ham chirandi
rosa chirillab,
Ag'darmoqchi bo'ldi u
tuxumni avval.
Qolib ketib oyog'i
uning ostida
Kayfiyati buzildi,
ozor yedi sal.

Jo'jadan sal uzoqroq
turib chuvalchang
Maslahat bergan bo'ldi
tashvishli qarab:
— Jim o'tirsang tuxumdan
chiqishing gumon,
Harakat qil, o'tirma
menga mo'ltirab.

Uchib kelib qandaydir
bir esli chumchuq,
Uraverdi tumshug'in
tuxumga tinmay.
Bergan yaqin yordami
shu bo'ldi uning —
Cho'qib oldi oxiri
jo'jani bilmay.

Bu qandayin gap axir,

bu qandayin gap?

Nahot yordam berolmas

«tutqun»ga hech kim?

Ini tomon yo'l olgan

ziyrak chumoli

Turib qoldi jo'janing

qarshisida jim.

Richa reja tuzdi-da,
o'rmonga qaytdi,
Yetib keldi zum o'tmay
do'stlarin boshlab —
Birgalashib jo'jani
tortib oldilar
Ahillikda, birlikda,
haq rost, ko'pdir gap.

Jo'ja, chumchuq, kapalak,
chuvalchang, qo'ng'iz,
Chigirtka-yu chumoli
do'st bo'lib qoldi.
Savatchani to'ntarib
o'tlar ustiga
O'zlariga ajoyib
in qurib oldi.

Tamom!

MUNDARIJA

Gul o'stirolmagan bola. <i>Koreys xalq ertagi</i>	5
<i>Janni Rodari</i> . Beshning sarguzashtlari.....	13
Chol bilan dev. <i>O'zbek xalq ertagi</i>	21
Eng katta sehr. <i>Rus xalq ertagi</i>	29
Gonzik olib kelgan dori. <i>Chex xalq ertagi</i>	37
Yo'lbars va sichqon. <i>Hind xalq ertagi</i>	45
Kit bilan filni yenggan quyon. <i>Afrika xalq ertagi</i>	53
Tulki va xo'roz. <i>Eron xalq ertagi</i>	61
Tuya, fil va olmaxon. <i>Afrika xalq ertagi</i>	69
Yovvoyi mushuk. <i>Rus xalq ertagi</i>	77
Quyunchi va tipratikan. <i>Ispan xalq ertagi</i>	85
Bo'ri, tulki va it. <i>Belorus xalq ertagi</i>	93
Tulki bilan turna. <i>O'zbek xalq ertagi</i>	101
Ur, to'qmoq. <i>O'zbek xalq ertagi</i>	109
Maqtanchiq quyon. <i>O'zbek xalq ertagi</i>	117
Serkaboboning hiylasi. <i>O'zbek xalq ertagi</i>	121
<i>Abdurahmon Akbar</i> . Jonli savatcha.	129

ERTAKLAR KARVONI

Jahon xalqlari ertaklari to'plami

Muharrir ABDURAHMON AKBAR
Texnik muharrir YELENA TOLOCHKO
Musahhih SHAHNOZA NABIXO'JAYEVA

Bosmaxonaga berildi 31.07.2007. Bichimi 70×100¹/₈. Ofset qog'ozi. Shartli bosma tabog'i 21,93. Nashr bosma tabog'i 40,78. Jami 3000 nusxa. Shartnoma 94-2007. Buyurtma 07-702. Bahosi kelishilgan narxda.

Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 100129, Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30-uy.

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining «O'zbekiston» nashriyot-matbaa ijodiy uyida bosildi. 100129, Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30-uy.